24րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6595 15 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1907 ՇԱԲԱԹ 20 ՇԱՊԱՆ 1325 28 Septembre 1907 24me année № 6595

«ԱՐԵՒԵԼՔ»
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ 80 Ղրշ.
» » ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 45 »
ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ 108 »
» » ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 60 »
ՕՏԱՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ 25 Ֆրք.
» » » ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 20 »
ԹՂԹԱՏԱՐԻ ԾԱԽՔԸ ՄԵՐ ՎՐԱՅ

10 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آرەولك
ارمنيجه يومى و سياسى غزته
صاحب امتيازى قره‌كين بوياجيان
درعليه غلطه

"ARÉVELK,,
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons|ple, Galata

10 PARAS

Յառաջիկայ երկուշաբթի, խաչվերացի տօնին առթիւ, ԱՐԵՒԵԼՔ չի հրատարակուիր։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԼԵԶՈՒԻՆ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

Օսմանեան լեզուի ուսումնասիրութիւնը ամբողջ Եւրոպայի մէջ տարածուած է այժմ։ Գրեթէ բոլոր համալսարաններու մէջ մասնաւոր դասախօսութիւններ նշանակուած են՝ օսմաներէն լեզուն հիմնովին և համեմատական ձևով ուսուցանելու համար։ Հռչակաւոր բրոֆէսէօրներ իրենց ամբողջ կեանքը կը նուիրեն օսմաներէնի բառագիտական ճոխ գանձերը և քերականական նրբիմաստ օրէնքները ուսումնասիրելու համար։ Ինչպէս մեր նախորդ լեզուաբանական յօդուածներու մէջ նկատեցինք, համեմատական լեզուաբանութիւնը նոր գիտութիւն մըն է. բայց արդէն բազմաթիւ լեզուաբան գիտնականներ կ'աշխատին համեմատական լեզուաբանութեան տեսակէտով ալ քննել օսմաներէնի կազմութիւնը։ Այս ուսումնասիրութեանց արդիւնքը հարկաւ մեծապէս պիտի նպաստէ համեմատական լեզուաբանութեան զարգացման։ Համեմատական լեզուաբանական տեսակէտով օսմաներէն լեզուն ուսումնասիրող գիտնական բրոֆէսէօրներու նպատակն է օսմաներէն բոլոր բարբառներու մէջ տիրող ընդհանուր լեզուաբանական օրէնքները գտնել և որոշել ու ճշդել նախնական կամ հնագոյն օսմաներէնի մէջ եղած բառերն ու անոնց ձևերը, և ապա անոնցմով բացատրել թէ ինչպէս ծագած են արդի օսմաներէնի մէջ գործածուող բառերու ձևերը՝ լեզուաբանական, ձայնագիտական ընդհանուր օրինաց համաձայն։ Նախնական օսմաներէն բառերուն ձևերը շատ կը նմանին Օրխոնեան արձանագրութեանց բառերուն։ Օսմաներէնի ազգակից լեզուներ են հունգարերէն, ֆիններէն ևայլն։ Բայց այս լեզուներու ձայնագիտական օրէնքները դեռ հիմնովին չեն ուսումնասիրուած։ Մինչև այժմ եղած ուսումնասիրութիւններէն կարելի է եզրակացնել որ հունգարերէնի, ֆիններէնի և այլ բարբառներու օսմաներէնի հետ ունեցած խնամութիւնը շատ աւելի հեռաւոր է քան Հնդկաեւրոպական լեզուներու իրարու հետ ունեցած ազգակցութիւնը։ Այս ազգակցութեան մերձաւորութեան տեսակէտով ուշագրաւ պատկեր մը կ'ընծայեն մեզ մեծ լեզուախումբերը։

Յայտնի է թէ սեմական լեզուները թէ՛ բառագիտական, թէ՛ համաձայնական և թէ ձայնագիտական տեսակէտներով իրարու շատ աւելի մօտ են քան հնդկաեւրոպական լեզուները։ Քանի որ միւս խնամի լեզուներն ալ օսմաներէնի չափ դեռ ուսումնասիրուած չեն, «այս պատճառով առ այժմ շատ դժուար պիտի ըլլայ օսմաներէն նախախնամի և փոխառեալ բառերու միջև որոշ բաժանում մը ընել», ինչպէս կ'ըսէ Հոլգեր Պէտերսըն։ Նոյն համեմատական համբաւաւոր լեզուաբան գիտնականի տեսութեանց համաձայն թէև օսմաներէն գաւառաբարբառները բաւականաչափ ուսումնասիրուած են, բայց անոր խնամի լեզուներու գիտութիւնը դեռ շատ ետ մնացած է։ Օսմաներէն լեզուին հետ անոր խնամի լեզուներու բոլոր բարբառները համեմատելու պէտք չկայ, քանի որ այժմ կարելի է վստահութեամբ ըսել Հ. Պէտերսընի հետ թէ անոնց մէկ մասը նորակազմ են և իրենց գրաւորները աւելի հին են։ Այս լեզուական երևոյթը զարմանալի չէ, որովհետև նոյն իսկ գրաւոր մոնկոլերէնը շատ աւելի հին է քան կալմուքերէնը և բուրիաթերէնը։ Նոյնը կարելի է ըսել նաև մանչուերէնի մասին, որովհետև, ինչպէս Հ. Պէտերսըն կ'ըսէ, յաճախ այնպէս կ'երևայ թէ «Տունկուզերէն գաւառաբարբառները շատ անգամ հնագոյն ձայնական ձևեր պահած ըլլան քան մանչուերէն գրաւոր լեզուն»։ Հոլգեր Պէտերսընի հետ ուրիշ գիտնականներ (Շմիտ, Եաքօպ, Քունոշ) ալ կ'ընդունին սակայն որ մանչուերէն գրաւոր լեզուն տունկուզերէնէ աւելի հին է։ Համեմատական լեզուաբանական տեսակէտով օսմաներէնն ուսումնասիրելու համար անհրաժեշտ է նախ օսմաներէն լեզուի և անոր գաւառաբարբառներու հիմնական գիտութիւն։ Օսմաներէն լեզուն համեմատական ձևով ուսումնասիրելու համար ամենամեծ ծառայութիւններ մատուցած են Եօհան Շմիթ իր համեմատական քերականութեամբ, Քաստրէն իր լեզուագիտական ուսումնասիրութիւններով, Միքլօզիչ իր «Օսմաներէնի ազդեցութիւնը հարաւային և արևելեան եւրոպական լեզուներու վրայ» մանրակրկիտ հետազօտութիւններով, Մունքաչի և Պանկ համեմատական քերականական պրպտումներով, Ռատլօվ, Վամպերի, Բուվիէ տը Գուրթիյլ իրենց համեմատական բառարաններով և օսմաներէնի գաւառաբարբառներու ուսումնասիրութեամբ։ Բրօֆ. Եաքօպ, Օլիվիէ, Խիւնէլ, ֆօն Արնիմ, Համեր-Բուրկշդալ, Քունոշ, Ատօլֆ Թալասօ, ֆօն Լուշան և այլ բազմաթիւ գիտնականներ կը զբաղին օսմանեան լեզուով և գրականութեամբ։ Եւրոպական ժողովուրդներու մէջ օսմաներէնի տարածման սակայն ամէնէն աւելի նպաստեցին այն գիտնական լեզուաբանները որոնք ո՛չ միայն օսմաներէն լեզուն կը դասախօսէին այլ և օսմանեան ժողովրդական թատրոնը (Գարագէօզ, ևայլն), հէքեաթներն ու մէթալները, ինչպէս նաև գրական-բանաստեղծական ընտիր արտադրութիւնները Եւրոպացիներուն ծանօթացուցին։ Այս տեսակէտով օսմաներէն լեզուի և գրականութեան տարածման ամենամեծ ծառայութիւններ մատուցած է Ռատլօվ, որ բազմաթիւ գրքոյկներ հրատարակած է, բնագիրներ լոյս ընծայած է օսմաներէնի այլ և այլ գաւառաբարբառներով։ Ռատլօվի բառարանն ու բազմաթիւ մեծ ու փոքր ուսումնասիրութիւնները և բնագրական հետազօտութիւնները յայտնի են բոլոր օսմանեան գրականութեամբ զբաղողներուն, և անհրաժեշտ են օսմաներէնի համեմատական ուսումնասիրութեամբ պարապող բոլոր գիտնական լեզուաբաններուն։ Ռատլօվի ռուսերէն գործերուն չափ կարևոր են գրեթէ հունգարացի լեզուաբան գիտնական Քունոշի գործերը, որ ո՛չ միայն օսմաներէնի և հունգարերէնի առնչութեան նկատմամբ շատ կարևոր հետազօտութիւններ կատարած է, այլ և բազմաթիւ օսմաներէն հէքեաթներ, ժողովրդական երգեր ու առակներ, հանելուկներ ևայլն հրատարակած է, մանրակրկիտ ուսումնասիրութիւններով և ազգագրական հետազօտութիւններով ճոխացնելով զանոնք։ Օսմաներէն գեղեցիկ գրականութեան, մանաւանդ ժողովրդական թատերական ճիւղին ուսումնասիրութեան մեծապէս նպաստած է Ատօլֆ Թալասօ, որ նոյնպէս բազմաթիւ բնագիրներ հրատարակած է ֆրանսերէն լեզուով։ Ամէնէն աւելի այժմ Գերմանացիները կը զբաղին սակայն օսմաներէնի ուսումնասիրութեամբ։ Գերմանիոյ մէջ օսմաներէն լեզուի տարածման և ուսուցման ամենամեծ ծառայութիւններ մատուցած է և կը մատուցանէ Էրլանկէնի համալսարանի ուսուցչապետ բրոֆ. տօքթ. Կէօրկ Եաքօպ, որ նախ ժողովրդական երգեր և հէքեաթներ հրատարակեց արևելագիտաց գիտական հանդէսին մէջ (Zeitschrift d. Deutschen Morgenländischen Gesellschaft), և ապա օսմանեան ժողովրդական թատերական գրականութիւնը հիմնովին ուսումնասիրեց և բազմաթիւ դասախօսութիւններով ու հրատարակութիւններով զայն ծանօթացուց, գրելով միևնոյն ժամանակ օսմ. թատրոնի և ժողովրդական գրականութեան պատմութեան վրայ և ապա սկսաւ «Օսմանեան Մատենադարան» ընդհանուր վերնագրով գերմաներէնի թարգմանել օսմանեան գրականութեան Պոլիս տպուած արդի ընտիր արտադրութիւնները։ Այս «Օսմանեան Մատենադարանը» կը հրատարակէ Բրօֆ. Եաքօպ, իր թրքաբան աշակերտներու, մանաւանդ տօքթ. Թէօտօր Մէնցէլի օժանդակութեամբ։ Մինչև այժմ հրատարակուած են հինգ հատորներ։ Եւրոպական բոլոր մայրաքաղաքներու համալսարաններուն մէջ օսմաներէնի ուսումնասիրութեան աւագ կարևորութիւն կը տրուի և օսմաներէն լեզուի ու մատենագրութեան մասին շահեկան ուսումնասիրութիւններ կը հրատարակուին հռչակաւոր գիտնականներու քրտնաջան աշխատութեամբ։

ՏՕՔԹ. Յ. ԹՕՓՃԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՆՇՄԱՐՆԵՐ

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԻ ՄԸ ՇՈՒՐՋԸ.— ՆՈՐ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ՀԻՆ ՆԻՒԹԵՐՈՒ ՎՐԱՅ.— ''ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ,,Ի ՄԸ ԳԱՂԱՓԱՐԸ.— ԲԱՆԱԳՈՂՈՒԹԵԱՆ ԱՇԽԱՐՀԷՆ։

Պէրպէրեան վարժարանին ի նպաստ կազմակերպուած Նուագահանդէսը, զոր Խաչի տօնէն ետքի յետաձգել որոշուած է, յաջող պայմաններու մէջ տեղի ունենալ կը խոստանայ։ Կարգադիր Մասնախումբը, մեծ մասամբ բաղկացած Պէրպէրեանի նախկին աշակերտներէն որոնք դիրքի տէր են այսօր, տոմսակներու բաշխումը ստանձնած է ու կը կատարէ՝ առանց պէտք ունենալու շլացնել հասարակութիւնը այդ երաժշտական ցերեկոյթին ընծայելիք հրապոյրներովը, — ինչ որ անբաժան է ուրիշ ամէն նուագահանդէսներէ,— և այդպէս շարժելուն համար վնասով չելլեր. ընդհակառակը։ Որովհետև, ամէն անոնց համար որոնք պիտի նպաստեն այդ նուագահանդէսին նիւթական արդիւնաւորման, երկրորդական կարևորութիւն մը ունի գեղարուեստական մասը, և ո՛չ ոք դժգոհ պիտի մնար եթէ երկու ծանօթ առդիստ աւելի կամ պակաս մասնակցէին։ Էականը՝ ողբացեալ ուսուցչապետին հիմնած կրթական Հաստատութիւնը փրկելն է իր պարտքի բեռէն և ապահովել անոր երեսուն տարուան գոյութեան շարունակութիւնը, լաւագոյն պայմաններու մէջ։ Ծանուցուեցաւ արդէն թէ կարևոր յաւելումներ եղած են ուսումնական յայտագրին և ուսուցչական մարմնին վրայ. փոխադարձաբար, գիշերօթիկ և ցերեկեայ աշակերտներուն թիւն ալ կ'աւելնայ։

Ուրեմն կարելի է լաւատես ըլլալ Պէրպէրեան վարժարանին նկատմամբ, որուն Հիմնադիր-Տնօրէնին անակնկալ մահը պահ մը երկիւղ պատճառեց թէ մի՛ գուցէ փակուելու հարկին մէջ գտնուի, մանաւանդ իմացուելով անոր նիւթական նեղ կացութիւնը։ Բարեբաղդաբար, Պատրիարք Սրբազանը ստանձնելով վարժարանին վերին հսկողութիւնը և տեսչութեան ղեկը յանձնելով Պետրոս էֆ. Կարապետեանի, հանրութեան կողմէ ցոյց տրուած համակրանքով ու օժանդակութեամբը փրկեց վարժարանը։

Նուագահանդէսին յայտագիրը թէև չտեսանք տակաւին, սակայն իրազեկ կերպով ըսողներ կան՝ թէ միմիայն հայ արուեստագէտներ ու արուեստագիտուհիներ պիտի մասնակցին անոր, հայ երաժշտախումբի մը հետ։ Նորութիւնը ինքնատիպ պիտի ըլլայ բոլորովին, վասն զի մինչև ցարդ չէինք երևակայած կրթական կամ բարեգործական նուագահանդէս մը, Բերայի մէջ, առանց եւրոպացի արուեստագէտներու մասնակցութեան,— բացառութիւն ըլլալով երբեմն Ագապեան վարժարանին դպրոցական նուագահանդէսները։ Թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ հասարակութեան կրելիք տպաւորութիւնը, Նուագահանդէսին օրը կը յայտնուի, և պէտք չունինք կանխակալ կարծիքներ յայտնել այժմէն, մանաւանդ որ յոռետես ըլլալու պատճառ մըն ալ չկայ այդ տեսակէտով։

⁂ Նորութիւն մըն ալ ընծայեցին, իրենց կարգին «Թաթուլ Վանանդացի»ի և «Հաստէրմով»ի տեսութիւնները, կարգ մը վարժարաններու ամավերջի հանդէսներուն վրայ,—որոնք յաջորդաբար հրատարակուեցան Արևելքի մէջ. Թէև երկու յօդուածագիրները կ'ընդդիմախօսեն իրարու, բայց շահեկան ըլլալէ չեն դադրիր. վասն զի, աւանդական սովորութիւնը՝ մեր ընթերցող հասարակութեան համար՝ դպրոցական հանդէսներու նկարագրութիւնն ընել է, այնքան միօրինակ կերպով որ 1905ի կամ 1906ի մէկ compte-renduն կատարելապէս պիտի կրնայ պատշաճիլ 1907ին ալ, կը բաւէ որ շրջանաւարտներուն, վկայեալներուն անունները փոխուին, կամ աստ մօտ բան մը. «Թաթուլ Վանանդացի»ն փորձեց խախտել այս արմատացած սովորոյթը, թէև եղանակին անցնելէն քիչ մը ետքը հրապարակ իջնելով, բայց վերջապէս պարզելով տեսութիւններ, քննադատութիւններ, դիտողութիւններ որոնք ընդհանուրին ուշադրութիւնը գրաւեցին։ «Հաստէրմով» իր պատասխանովը աւելի արծարծեց անոնց առթած հետաքրքրութիւնը. երանի՛ թէ ընդհանրապէս այս դրութիւնը և մամուլը լուռ ծափահարող մը չի մնար միշտ դպրոցական հանդէսներուն, անկախօրէն ու անաչառօրէն յայտնելով իր կարծիքներն անոնց մասին։ Ներկայ բանավէճին մէջ, երկու կողմին գրածներն ալ բացարձակ վճիռներ չէին անշուշտ ու կարծիքներ միայն, բայց կը շօշափէին՝ աւանդողներուն հրապարակախօսութիւնները, արտասանելու եղանակը՝ մինչև իսկ չեշտերու ուղիղ կամ սխալ կիրարկումը, երգուածքը, օտար լեզուներու առոգանութեան նրբութիւնները և այլն,— նիւթեր վերջապէս որոնք շատ հազուադէպ կերպով կ'ուսումնասիրուին հրապարակաւ։ Այդ թերթօնական գրուածքներէն պիտի օգտուին դպրոցական վարիչները և այն ուսանողութիւնը որ կը պատրաստուի շրջանաւարտ հանդիսանալ յառաջիկայ տարի։

⁂ Օրուան գրական հարցերը կը կեդրոնանան, առ այժմ, երկու նիւթերու շուրջը,—աշխարհաբարի միօրինակութեան անծերանալի խնդիրը և Հրատարակչական մը կազմելու առաջարկը որոնք բաւական կը ծեծուին լրագրական էջերու մէջ։ Առաջինը շատ գործնական ելք մը ունենալու յոյս չի ներշնչեր և ամէն գրող, թեր ու դէմ ըսուածները կարդալով, կը շարունակէ գործածել իր գիտցած աշխարհաբարը. երկրորդը՝ համեմատաբար աւելի թարմ խնդիր մըն է զոր մէջտեղ նետեց Մ. Ուզունեան էֆ. Արև. Մամուլի մէջ, ուր կ'ուսումնասիրեն զայն Ս. Դաւթեան և Նազարէթ Հ. Ներսէսեան էֆ.ները, այս վերջինը իրաւաբանական տեսակէտով, իբր թէ առևտրական ձեռնարկի մը վրայ ըլլար խնդիրը։ Եւ շա՛տ առողջ է այս գրչի տէր փաստաբանին տեսակէտը ու այդպէս ըմբռնուելով միայն թերևս հնար ըլլայ լուրջ գործ մը կատարել հրատարակչական մարմին մը ունենալու համար։ Բայց ո՞վ պիտի տրամադրէ նախնական դրամագլուխը, պիտի գտնուի՞ն մեկենասներ...։ Հո՛ս է խնդիրը։

Գրական հարցերու շուրջը թափառիլ ուզած ատեննիս, ականջնուս կը հասնին դիպուածօրէն բանագողութեան լուրեր, երբեմն թերթերու մէջ՝ երբեմն գիրքերու մէջ տեսնուած, իւրացումներ, ստորագրութեան փոփոխումներ, որոնք առաջինը չեն ու վերջինը չպիտի ըլլան։

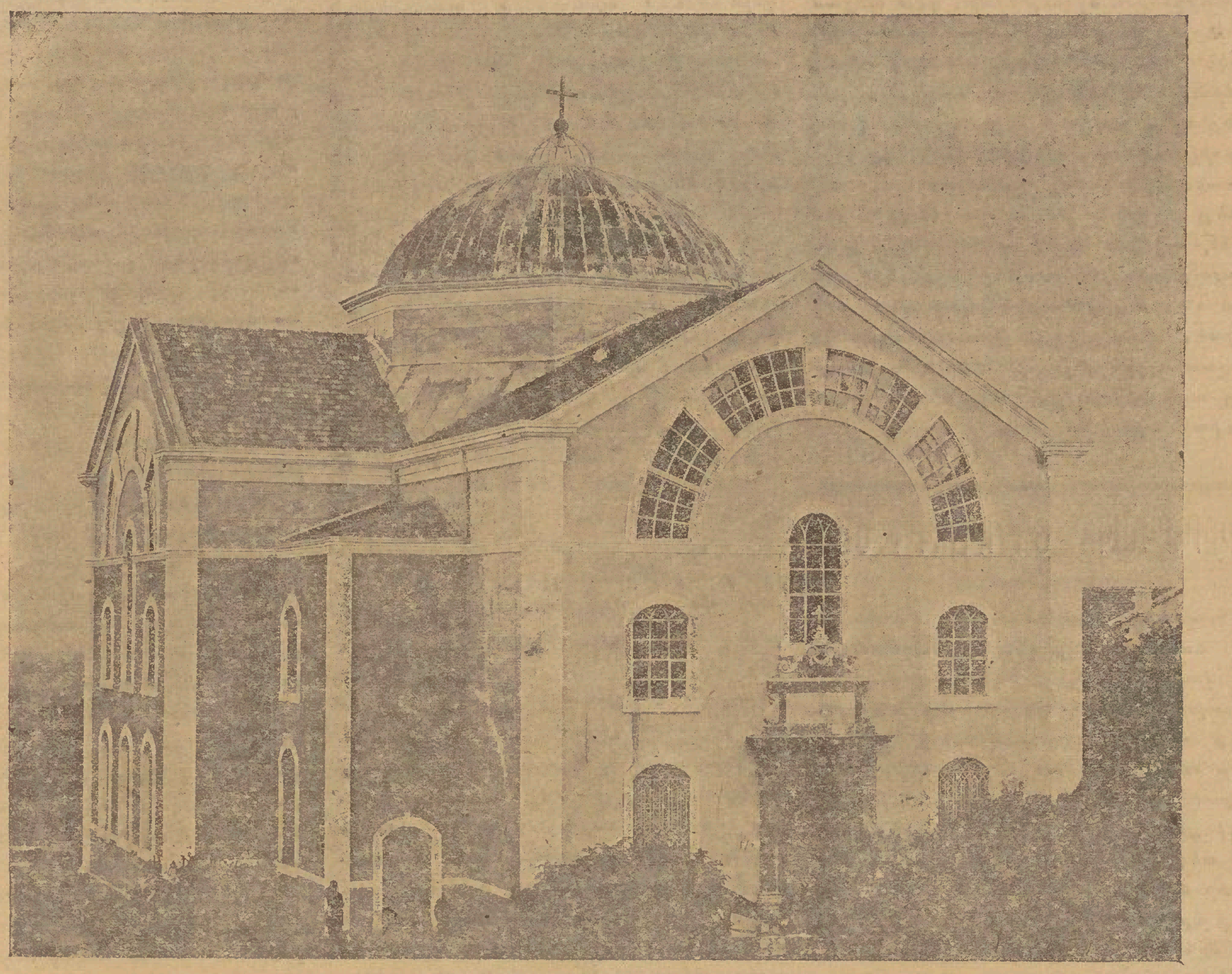
ԱՐՄԱՇԻ ՉԱՐԽԱՓԱՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ՎԱՆՔԸ

Ա՛լ այնքան հասարակ-տեղիք դարձած են անոնք որ չարժեր զաղել, թէև ատեն ատեն խմբագրատուններ կը ներկայանան՝ իրենցմէ կատարուած բանագողութենէ գանգատողներ։ Տեսակին մէջ բոլորովին ինքնատիպ դէպք մը կը պատմէր առջի օր Ալեքս. Փանոսեան, երբ քանի մը գրչի բարեկամներ բացօթեայ տեղ մը նստած՝ կը խօսակցէինք. Նոյն ատենուն մեր քովէն կ'անցնէր գլխարկաւոր պարոն մը, Ժօրժ Սարաֆօղլօ անուն, — ինչպէս իմացանք ետքէն, — որուն վրայ ուշադրութիւնս հրաւիրեց մեր վաղեմի բանաստեղծը որ հիմա ինքզինքը նուիրած է մանկութեան ձօնուած ոտանաւորներու։ Կ'արժէ երկու տողով յիշել դէպքը որ ճշմարիտ բանագողութեան մը շուրջը կը դառնայ։ 1883ին Ֆառ տիւ Պուաֆօռի գրական բաժինին մէջ Ալֆասլան հրատարակած էր ֆրանսերէն սիրերգ մը զոր թերթին խմբագրութիւնը համակրական տողերով կը յանձնարարէր իր ընթերցողներուն. քանի մը օր խօսուած էին վրան, ու մոռցուած գացած էր, ինչպէս ամէն բանաստեղծութիւն, երբ եօթը տարի ետքը, 1890ին, ձմեռ գիշեր մը, անոր հեղինակը Բերայի մէջ ազնուատոհմ յոյն ընտանիքի մը երեկոյթին կը գտնուի. պարերու դադարի միջոցին, տանը օրիորդը դաշնակին առջև անցնելով՝ կը սկսի mélodie մը նուագել ու... երգել։ Առաջին բառերէն, Ալեքս. Փանոսեան ցնցումի պէս տպաւորութիւն մը կ'ունենայ և տենդագին հետաքրքրութեամբ կը հետևի երգին խօսքերուն որոնք կը յիշեցնէին իր ֆրանսերէն բանաստեղծութիւնը. և անշուշտ, տեսակ մը հաճոյք ալ կը զգայ գեղանի Հելլենուհիէն ընծայուած այս անսովոր պատիւին՝ Հայու մը բանաստեղծութեան։ Երբ վերջին վանկերը կը մարին սրահին գաղջ մթնոլորտին մէջ, փափկութեամբ մօտենալով դաշնակահարուհիին.

— Կը նե՛րէք, Օրիորդ, կը մրմնջէ, այս մելօտի՞ն...

— Օ՜հ, կ'երևայ թէ շատ հաւնեցաք։ մեր արուեստագէտ ու բանաստեղծ մէկ բարեկամին հեղինակութիւնն է. Պ. Ժօրժ Սարաֆօղլօ։

— Խօսքե՞րն ալ իրն են թէ միայն եղանակը։

— Անշուշտ խօսքերն ալ, տեսէ՛ք ձայնատետրը, Լայբծիկ տպուած է և իր ստորագրութիւնը կը կրէ։

Այդ մելօտիի ըսուածը բառ առ բառ ընդօրինակութիւնն էր իր 1883ի ոտանաւորին։ Փանոսեան համեստութեան դէմ չի համարիր իր հեղինակի իրաւունքին վրայ պնդել. յոյն ընտանիքը և իրենց ազգակից հիւրերը չեն ուզեր, չեն կրնար հաւատալ։ Վերջապէս մեր բանաստեղծը, որ արժանապատուութեան հարկի մը առջև կը գտնուէր, իր սովորական աշխոյժովը դուրս կ'ելլէ, տուն կը վազէ և դարակի մը խորէն կը գտնէ Ֆառ տիւ Պուաֆօռի այդ թիւը, դեղնած, ճմրթկուած՝ բայց անաղարտ. ու կը վերադառնայ յաղթական։ Ա՛լ ըսելիք չէր մնար. ճիշդ նոյնն էր. —

Le jour encor est loin de naître
La nuit étend son noir rideau
Je viens chanter sous ta fenêtre
Do, ré, mi. fa, sol. la, si, do!

Պատմութիւնը այսքանով չի լմննար սակայն. տան օրիորդը, սրամիտ ու զուարճասէր Հելլենուհի մը, կը հրաւիրէ Փանոսեանը՝ վաղայաջորդ գիշերը դարձեալ գտնուիլ իրենց տունը ուր պիտի հրաւիրէր նաև... Պ. Ժօրժ Սարաֆօղլօն։ Ժամադրութիւնը կը յարգուի և հայ ու յոյն բանաստեղծներուն հանդիպումը տեղի կ'ունենայ բարեկրթութեան բոլոր պայմաններուն մէջ. միայն թէ, երբ օրիորդը դաշնակին առջև կ'անցնի ու կը սկսի նուագել,

Le jour encor est loin de naitre
. . . .

Ալեքս. Փանոսեան գրպանէն մեղմիւ կը հանէ Ֆառ տիւ Պուաֆօռի հռչակաւոր թիւը ու վերջին վանկին՝ կը կարկառէ իր նորստաց բարեկամին։ Պ. Սարաֆօղլօ թեթև մը կ'այլայլի, բայց կը զսպէ ինքզինքը ու կարգ մը խուսափողական խորհրդածութեանց կը սկսի, վերջ ի վերջոյ ապաւինելով «Les beaux esprits se rencontrent» ծանօթ խօսքին։ Տանը Օրիորդին շնորհալի միջամտութիւնը և ներկաներուն սրամիտ կատակները զուարթ վերջաւորութիւն մը կուտան միջադէպին, առանց plagiat բառն իսկ արտասանուելու։

ԳԱՄԵՐ

ԽԱՉՎԵՐԱՑ
(ԱՇՆԱՆԱՅԻՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ)

Ո՞վ կրնայ նկրտիլ ըսելու թէ աշունը տարուան ամէնէն քաղցր եղանակը չէ։ Նազելաշուք զեփիւռը իր զովասուն օրօրներովը կը փայփայէ բովանդակ Բնութիւնը։ Գեղերփ ու լուսաճաճանչ արփիին կենսատու և փողփողուն շառայլները երկրին միսթիք ընդերքէն դուրս ցայտող համեղագոյն ու ամէնէն ազնիւ պտուղներուն շլացուցիչ կեանքին վերջ տալ կը սկսին։

Հայաբնակ գաւառներու համար աշունը տարուան ամէնէն բաղձալի եղանակն է. զի ամէնէն աղքատն իսկ կրնայ դիւրութիւններ ունենալ իր բնաղօնը (բուն տանը համար աղցուած արմտիք) ամբարելու։

Խաչվերա՛ց։ Ամառուան դուռները այս տաղաւարն է որ կը կնքէ։ Ձմեռուան շամանդաղոտ ու դանդաղաթոյր երևակայութիւնը կը պատկերացնէ՝ թախծալի յիշատակի մը հանգոյն։ Այս պատճառաւ Խաչվերացը աշնան տօնը համարուած է։ Իր կարևորութիւնը շատ մեծ է։ Կ'օրհնէ ու կ'առատացնէ ուտեղինաց բնական արտադրութիւնները և կենսատու օրհնութիւն մը կը սփռէ եղանակին վրայ, մարդոց ապրելու կենցաղին վրայ։

Այս միջոցին՝ իր հմայիչ տեսարանով ամէնէն աչքառուն ու հիանալին գիւղացիներն են որ կ'ընծայեն այդ գաւառներուն մէջ։ Խաչվերացի նախընթաց օրէն իսկ ամբողջ գիւղացիները կը վերադառնան իրենց ամառնային աշխատութեանց վայրերէն, գիւղերէն, Խաչվերացի օրհնաթոյր ու հրաշալի Պատարագը քաղաքին մէջ վայելելու կանխահոգութեամբ։

Պահքի շաբաթը ամբողջովին այս կարճատև վերադարձին յատկացուած է։ Վճիտ ու մաքուր մթնոլորտը չի դադրիր աշնային այս զմայլելի գիշերներուն զով զեփիւռին հետ՝ նաև ծանրաբեռնուած սայլերուն ճռնչիւնի անոյշ արձագանգը հասցնել մեր ականջներուն։ Իրենց այս շտապափոյթ վերադարձի անկեղծ մտադրութիւնները մեզի կ'արդարացնեն ա՛յն ուրախ ու հնամենի ամրակուռ հաւատքը, որուն կը փարին այս լեցուած քաղաքացիները նախանձելի ջերմեռանդութեամբ մը։

Խաչվերա՛ց։ Միթէ կարելի՞ բան է որ իրենց ծանրածանր ու սրտառ աշխատութեանց կարկառուն արդիւնքներէն մաս մը զլանան յատկացնելէ այն սուրբ ու նուիրական յարկին՝ որ միակ պատճառն է իրենց գոյութեան և ի մի զօդման, և որ կ'օժտէ զիրենք հոգեւոր զուարթութեամբ մը, ո՛րքան փափուկ ու գորովալից զոր ոչ մէկէ մը կարելի պիտի ըլլար յուսալ։ Հայ Եկեղեցին է այս կենսատու ու հոգատար Յարկը։ Իր ջերմեռանդ պաշտօնները կ'առնեն անոր իբր նուէր ինչ որ իրենց ձեռքէն կուգայ, ինչ որ «իրենց»ն է, ամենայն անձնուիրութեամբ, ամենայն առատութեամբ.—մին իր վարդագոյն ու գինովցնող գինիին ամէնէն անարատը ու ազնիւը կը բերէ եկեղեցիին, միւսը իր արտին ցորենէն եղած ամէնէն թարմ ու զուտ ալիւրը կը յատկացնէ, ուրիշ մը իր բանջարանոցին արտադրած կաղամբ ու թթուաշ մեծ-կակ ամաններով կը ղրկէ։

Խաչվերա՛ց։ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի Խաչին գիւտին տօնը քաղցր յիշատակն է որ ամէնէն աւելի ամենուրեք կը փառաբանէ Հայ Եկեղեցւոյ յատուկ իր հոգեթով պաշտամանց խորհրդաւոր արարողութիւններով։

Ս. Նշանի եկեղեցին, Սրընկայի մէջ, կիրամուտքին իր երկոտասանեայ միսթիք ու սրբաբոյր սիւներով բռնած լայնածաւալ կամարին տակ կը հաւաքէ ամբողջ քաղաքին Հայ Ուղղափառ Եկեղեցւոյ հաւատացեալ ու ջերմեռանդ զաւակները։ Այս հրաշալի իրիկուան,— ժառանգաւորին նախընթաց իրիկունը,— եկեղեցական հոգեւոր ու յոյժ ժամերգութիւնները նոյն եկեղեցին միայն վերապահուած են։ Քաղաքին ամբողջ եկեղեցիները, բաց ի Ս. Նշանէն, իրենց դուռները կը գոցեն հաւատացեալներու երկնէ բազմութեան առջև, և իրենց թափօր ու հնչատաւար զանգակներով Ս. Նշան կը հրաւիրեն զանոնք։

Այս թող ու բոյր կենդանի արտայայտութիւնները մայրամուտքի արևուն ցանցանուող ճառագայթներուն հետ Խաչվերացի վեհաշուք իրիկուան միսթիք հանգամանք մը կ'ընծայեն, երբ միւս կողմէն եկեղեցական դաշն ու հոգեզմայլ արարողութիւնները կը փայփայեն մեր ամէնէն փափուկ զգացողութիւնները ու զգայնութիւնները։ Եկեղեցին ասեղ ձգելու տեղ չկայ, շրջափակը ոտք կոխելու տեղ չկայ։ Ժամուն արտաքին շրջապատերէն դուրս անգամ՝ եկեղեցին ջերմեռանդ հիւրերուն եռուզեռը զգալի կ'ըլլայ։

—Օրհնութիւններու ու քաղցրաբարբառ ալէլուներու լոկ արձագանգը լսելը նոյն իսկ բաւական չէր արդէն իր հոգեբուժիչ ազդեցութիւնը կիրարկելու բիւրաւոր ջերմեռանդ թեկնածուներու վրայ։

* *

Կենսարար Խաչին պատուական մէկ փոքր մասունքը Ս. Էջմիածնայ Մայր Աթոռէն, իբր կենսատու յիշատակ-բաժին մը, ղրկուած է նաև Սրընկայի Ս. Նշանին, ուր զետեղուած է արծաթեայ խոռոչ հնամենի և ոսկեզօծեալ Խաչի մը մէջ։ Խաչվերացի երիկնամուտին՝ մոմերով լուսափողփող պատուանդակալի մը մէջ կը դնեն զայն, անհամար ու այլազան նուաւէտ ծաղիկներու բուրումներուն մէջ թաղուած, և ճաշակաւորուած ուրիշ շատ մը ոսկիէ ու արծաթէ խաչերով։ Խորանին առջեւ կը հանգչի այս սրբաթօյր զանգուածը, և յետոյ թափօրով եկեղեցւոյ շրջափակը կը պտտցնեն։

Ա՛լ կ'արժէ երեւակայել ջերմեռանդութեան և հաւատքի ա՛յն սերտ ու անկեղծ արտայայտութիւնները որոնք տեղի կ'ունենան հոծ հաւատացեալներուն կողմէ։ Ոմանք, — կիները մանաւանդ, — կեանքերնին իսկ վրայ տալու պատրաստ են՝ իրենց մէկ հիւանդ զաւակը գրկած կամ ձեռքէն բռնած, համբուրելու համար Ս. Խաչին պատուանդակալը. ուրիշներ, — ծեր՝ կին կամ այր հիւանդներ աւելի յաճախ, — ամբողջ տարի մը կամ աւելի այս օրուան կը սպասեն՝ իրենց մարմնաւոր կամ հոգեկան բուժման համար, երիտասարդներու օգնութեամբ, գէթ անգամ մը Խաչին փէշը համբուրելու կամ անոր տակէն անցնելու համար. ասոնցմէ ոմանք մահճօք կը բերուին և հազար չարչարանքներով հազիւ կարելի կ'ըլլայ կարել անցնիլ ամբոխը, որ իր կարգին իր ջերմեռանդութիւնն ալ արտայայտելու մէջ երբեք չի կրնար թերանալ։ Անդին ուրիշներ ալ կան որոնք ամէն տեսակ դժուարութիւններու յաղթել աչքերնին առած են, և քրտինքի հեղեղներու մէջ լլկուած, շատ անգամ արտասուաթոր կը պաղատին իրենց շուրջիններուն որպէս զի թող տան իրենց՝ ի համբոյր մերձենալու Ցաւխանական Պսակին։

Կ. ԱՐՇԱՒԻՐ

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ՄԸ

Պրազիլիոյ Մադդօ Կրոսօ նահանգին մէջ նախնական ցեղերէն բազմամարդ ժողովուրդ մը կայ, զոր ցարդ ո՛ և է երկրախոյզ մօտէն քննած չէր։ Տօքթ. Քօւք անուն մէկը անցեալ տարի պատահմամբ ուղեւորութեան մը առթիւ այդ պակասն ալ լրացնելով, իր քննութեանց արդիւնքն ու ձեռք բերած հետաքրքրական տեղեկութիւնները ընդարձակ յօդուածի մը մէջ հրատարակած է։ Տօքթ. Քօւք կը գրէ թէ այդ ժողովուրդը հնդիկ ցեղ մըն է և կը կոչուի Պորորօ։

Այս Հնդիկները շատ կը սիրեն ներկել իրենց մարմնոյն զանազան մասերը, այնչափ որ, կը գրէ Տօքթ. Քօւք, իրենց նստած տեղերնին, նկարչի պատուկի մը պէս, ներկի հետք մը կը թողուն։ Ընդհանրապէս շատ միամիտ են։ Տօքթ. Քօւք կը գրէ թէ իր առաջին հանդիպման ատեն տեսած էր որ ոմանք կը ծխէին, ոմանք խառնված հասկի հատիկներ կը ծամէին, ուրիշներ ալ փոքրիկ արմաւի մը պանրանման մասը մաղը կը կրծէին։ Երիտասարդներէն ոմանք խորոված սեւ ձուկ կ'ուտէին և ոմանք ալ աղեղով նետաձգութեամբ կը զբաղէին։ Իսկ կիներն ու տղաքները հեռուն իրենք իրենց խումբ խումբ հաւաքուած նստած էին։ Տօքթ. Քօւք կը գրէ որ հակառակ այն ընդհանուր համոզման թէ Հնդիկները կը յափշտակեն ինչ որ տեսնեն սպիտակամորթի մը վրայ, ասոնք չեն գողնար ինչ որ օտարին կը վերաբերի. միայն թէ, կարծես ներելի կը համարին ետ առնել ինչ որ ծախած էին Եւրոպացիներուն։ Այս Հնդիկներուն արտաքին երեւոյթը շատ զարմանալի է։ Այրերուն և կիներուն գլուխները շրջապատուած են մինչեւ ուսերնին իջնող հաստ մազերու թնճկոտ հիւսուածքով մը։ Իրենց գլուխը և մարմինը կ'օծեն ձկան իւղով և կը չպարեն հատապտուղէ մը պատրաստուած կարմրագոյն հայսով մը։ Ամէնէն աւելի զարդարկոտները՝ երիտասարդները, տղաքներն ու աղջիկներն են, որոնք իրենց ամբողջ մարմնոյն վրայ փետուրներ կը փակցնեն և ծնողները այս զարդը իբր մանաւոր պարգեւ կուտան իրենց զաւկըներուն։ Բոլոր երիտասարդներն ու տղաքները իրենց ստորին շրթունքին մէկ ծակէն՝ խեցիէ պատեանի կտորներէ պատրաստուած շղթայ մը կը կրեն. ծեր այրերն ալ միեւնոյն տեղին վրայ փայտի կտոր մը՝ սա գործնական պատճառով որ ստորին շրթունքին վրայ գտնուած ծակը արգելք չըլլայ խմելու։ Երիտասարդները արմաւի տերեւներէ 2-3 սանդիմեդր լայն գօտի մը կը կապեն իրենց մէջքին շուրջը. և կաշիկի սկուտներէ և ուրիշ առարկաներէ զանազան զարդեր կը կրեն։ Զարմանալի սովորութիւն մըն ալ ունին. իրենց վիզին կամ գլխուն շուրջը մազէ օղակներ կ'անցունեն, իսկ թաղման մը ատեն սգաւոր ազգականներէն կը քաշեն կը հանեն այդ օղակները։ Իգական սեռը շատ անգութ սովորութեանց ենթակայ է հոն։ Փոքրիկ աղջիկներ վեց տարեկան հասակնուն մէջ տեսակ մը սեղմիրան կը կրեն, որ պատրաստուած է ծառի կեղեւներէ, յատակապէս տաշուած, և երկիցս կը շրջապատէ մարմինը։ Պորորօներու պառաւները չեն գործածեր այդ սեղմիրանը կամ թէ աւելի թեթեւ ու կակուղ կեղեւներէ պատրաստուածը կը կրեն։

Պորորօ Հնդիկները սովորաբար մէկ հիւղակի մէջ երկու ընտանիքով կը բնակին, բայց իւրաքանչիւր ընտանիք իր յատուկ կրակն ունի որուն վրայ փայտէ կասկարայով ձուկ, միս և կանաչեղէն կ'եփէ։ Կրակին վրայ մէկուկէս մեդր բարձրութեամբ կախուած է աւելի մեծ կասկարայ մը որ ընտանիքին մառանն է, այսինքն դիւրաւ աւրուող կերակուրները անեղծ պահելու կը ծառայէ. կերակուրները տակէն, կրակին միջոցաւ կը ծխուին և չեն աւրուիր։ Ամէն ընտանիք արմաւենիի տերեւներով պատրաստուած մէկ կամ աւելի մահիճներ ունի. ասկէ զատ, ամէն ոք մէյմէկ գլխու բարձ ունի, որ երբեմն միակտուր փայտէ կամ թէ պանանի կանաչ ցօղուններու տրցակէ մը կը բաղկանայ։

Երեւելի ընտանիքի պատկանող տղու մը մահուան ատեն, օտարականը առիթ կ'ունենայ թաղման զարմանալի սովորութեանց ականատես ըլլալու։ Նախ և առաջ մեռելական երկար ողբ մը կը կարդան, որուն մէջ շատ կը կրկնուի սա կտորը սիհուոհ պուոհ ՀՃ ՀՃ և ապա մերկ, ներկուած և փետրազարդ այրեր քառածայն երգ մը կ'երգեն։ Այս մարդիկ, ամէն մէկ ձայնանիշին թեթեւ մը կը ծնրադրեն և դղումէ շինուած տեսակ մը չաչուն գործիքներով ահռելի աղմուկ կը հանեն։ Այս այրերուն ետեւ իբր թէ երգեցիկ խումբ մը կիներ կան որոնք հովահարներով ճանճերը կը վանեն. ասկէ զատ, կան երկու մեծ սրինգներու լալագին ձայները, դղումէ թմբուկներու ցած ու բամբ ձայնը և ողբացող մօրը սօլօն. մայրը իր արիւնով օծած է ինքզինքը և զաւկին դիակին քով նստած կ'ողբայ, մազերը փետթելով. սգաւոր հայրն ալ կ'օգնէ անոր։ Պորորօ Հնդիկներուն մեռելները նախապէս անոնց իբր մահիճ գործածուած արմաւենիի տերեւներուն մէջ փաթթելով, մեռելական ողբերուն աւարտելէն ետք, հանրային հրապարակը կը տանին և քառորդ մեդր թանձր հողով մը կը ծածկեն։ Ամէն իրիկուն արեւուն մարը մտած ատեն, սգակիր ընտանիքը իր բարեկամներուն հետ հոն կը ժողվուի և կարճ աղօթք մը կը մրթմրթայ, դէմքը դէպ ի անհետացող լոյսին դարձուցած։ Ասկէ զատ, առժամեայ այդ գերեզմանին վրայ ամէն իրիկուն ջուր կը թափեն, դիակին փտտումը դիւրացնելու նպատակաւ։ Եթէ փտտումը երկար տեւէ, մեծ կրակ մը կը վառեն։ Այն ատեն արմաւենիի տերեւներով և փետուրներով զարդարուած մարդ մը մեծ դեր մը կը կատարէ զոր կը սկսի զարմանալի պարով մը, և որուն տակաւ կը մասնակցին ոտքերէն մինչեւ գլուխ կաւով պատած և իրենց մարմինը սեւ գիծերով ներկած այրեր։ Վերջապէս մատներով կը քերթեն գերեզմանին հողերը և քասմիլի եղանակով մը դուրս կը հանեն դիակը, — լաւագոյն է չնկարագրել, — և կրակին մէջ կը նետեն զայն։

Պորորօները կը հաւատան տեսակ մը հոգեփոխութեան։ Եթէ մեռեալը շատ գէշ կեանք մը անցուցած ըլլայ, ստորին խաւերուն մէջ կը փոխուի ան, և հոգին կ'երթայ բնակիլ ձուկի մը կամ կաթնասուն անասունի մը մէջ, և անասունին մեռնելէն ետք, հոգին դարձեալ և շարունակ ուրիշ տեղ կ'երթայ թափառիլ։ Եթէ այդպիսի անասունները Պորորօ Հնդիկներուն իբր սնունդ ծառայեն, պէտք է որ ուտելէն առաջ, քուրմ մը դուրս հանէ անոր մէջ բնակող ոգին, վասն զի հակառակ պարագային զայն ուտողը կը հիւանդանայ ու կը մեռնի։ Եթէ քուրմը այդ ոգին ձուկէ մը հանելու կոչուի, բարձր ձայնով կ'աղերսէ արեւին, խոլական պար մը կը պարէ, կը թքնէ, կը փչէ ձուկին բերնէն ներս և թեթեւ մը զարնելով կը նշէ զայն։ Միայն քուրմերն առանձնաշնորհեալ են իրենց մահուընէն ետք երթալ հոն ուր կը բնակի արեւը։ Պորորօները ընդհանրապէս շատ մեծ կարողութիւն կը վերագրեն իրենց քուրմերուն և նախանձախնդիր են անոր պահպանման։ Եթէ Պորորօ մը հիւանդանայ, քուրմը կը կոչուի որ կը վճռէ թէ հիւանդը պիտի բժշկուի՞ թէ պիտի մեռնի։ Եթէ քուրմը գուշակէ թէ հիւանդը պիտի մեռնի, մատներուն վրայ հաշուելով կ'ըսէ նաեւ թէ քանի՛ օր աւելի պիտի տեւէ դեռ։ Եթէ հիւանդը յանդգնի քուրմին «տուած պայմանաժամ»էն աւելի ապրիլ, այն ատեն քուրմը իր «գործակատարը» կը ղրկէ, որ հիւանդին կռնակին կողմէն անոր փորին վրայ նստելով խեղդամահ կ'ընէ զայն, որպէս զի քուրմին խօսքը տեղը երթայ։ Պորորօները թերեւս միակ ժողովուրդն են, որուն բժիշկները, այս սովորութեան համեմատ, միշտ ի վիճակի են հիւանդի մը մահուան օրը ճշդիւ գուշակելու։

ԹԱՐԳՄԱՆ.

ԱՌՏՆԻՆ ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Կարագը երկար ատեն թարմ պահելու համար, պէտք է աղջուրը եփել և պաղեցնելէ ետքը լեցնել կարագին վրայ, այնպէս որ կարագը ջուրով ծածկուի ամբողջապէս։

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑԱՔՈՒՐԱ ՈՒ ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ

Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութիւնը կը յիշեցնէ բոլոր հարկատուներուն թէ վաճառականներու, ճարտարագործներու, սեղանաւորներու կամ սառաֆներու կողմէ իրենց յաճախորդներուն տրուած ամէն Ցաքուրա ու հաշուեցոյց ենթակայ են 5 փարա որոշ դրոշմաթուղթի, համաձայն 9րդ յօդուածին (Թիւ 31) Դրոշմաթուղթի կանոնագրին։ Այդ թուղթը պարտին վճարել Ցաքուրայի ու հաշուեցոյցի տէրերը։ Այդ մասին հարկատուներուն կողմէ շատ մը օրինազանցութիւններ գործուած ըլլալով, Հանր. Պարտքի Վարչութիւնը անոնց ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ վերոյիշեալ օրինական տրամադրութեան, ինչպէս նաեւ դրոշմաթուղթի կանոնագրին 38րդ յօդուածին վրայ, որ 100 դրուշի տուգանք կ'ենթարկէ իւրաքանչիւր օրինազանցութիւն։ Դրոշմաթուղթի կանոնագրին կիրառումը դիւրացնելու համար, Հանր. Պարտքի Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Ցաքուրաներու և հաշուեցոյցներու դրոշմաթուղթը կարելի է վճարել արտակարգ դրոշմումով և 5% զեղչով։ Միեւնոյն ատեն Վարչութիւնը կը փութայ հարկատուները զերծ կացուցանել օրինազանցութեան հետեւանք եղող վնասներէն, որոնք ակներեւ են Դրոշմաթուղթի կանոնագրին 50րդ յօդուածին տրամադրութեան համաձայն, և որով օրինազանցներէն առնուած տուգանքին կէսը կը տրուի օրինազանցութիւն մը Վարչութեան իմաց տուողներուն։

Ընդհ. Տնօրէնութիւն

1/14 օգոստոս 1907 30—13

“ԱՐԵՒԵԼՔ„Ի ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆ

Ամէն անոնք որ **ԱՐԵՒԵԼՔ**ի Տնօրէնութեան ու Խմբագրութեան հետ գործ ունին, այսուհետեւ պէտք է դիմեն Ղալաթիա, Վիճըր Պանք դրամատան դիմացը, թրամուէյի գծին վրայ՝ մեր նոր շէնքը, Մահմուտիէ ճատտէսի թիւ 18։ Իսկ թղթատարով ղրկուելիք նամակ եւայլն ըստ առաջնոյն կրնան ուղղուիլ «Կ. Պոլիս, Ղալաթիա, Խմբագրութիւն **ԱՐԵՒԵԼՔ** լրագրի» հասցէով։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԼԱ ՀԷԻ ԴԵՍՊԱՆԱԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ
ՀԱՆԴԻՍՆԵՐԸ

Պ. Ստէտ, ծանօթ խաղաղասէրը որ Լա Հէյի խաղաղութեան Դեսպանախորհուրդին կամաւոր պատուիրակ անուանուած է, իր խմբագրութեամբ հրատարակուած Րըվիու օվ Րըվիուս հանդէսին մէջ, գեղեցիկ կերպով կը նկարագրէ Դեսպանախորհուրդին ընկերական կեանքը։ Այդ նկարագրութենէն կը տեսնուի որ խաղաղութեան պատուիրակները շատ ուրախ ու հաճելի ժամեր կ'անցընեն Լա Հէյի մէջ և լաւագոյն յարաբերութեան մէջ կը գտնուին իրարու հետ, ինչպէս կը պահանջէ նաեւ իրենց պաշտօնը։ Դեսպանախորհուրդին մասնակցողներուն հազիւ մէկ չորրորդը լրջօրէն աշխատելու գործ ունի. մինչ երեք չորրորդը որ յանձնաժողովներուն չի մասնակցիր, հանգիստ կեանք մը կը վարէ։ Նոյն իսկ այնպիսի լուրջ խնդրոյ վիճաբանութեան ատեն, ուր կարծեաց խիստ տարբերութիւն կայ պատուիրակներուն միջեւ, Հոլանտայի թագուհիին հիւրերուն անձնական յարաբերութիւնները անվրդով կը մնան։ Զուշիմայի ծովամարտին մէջ Թոկոյի սպայակոյտին պետ ծովակալ Շիմամուրա բարեկամական հանդարտութեամբ կը նստի այն սոսկալի ճակատամարտին ներկայ գտնուող ռուս սպաներուն հետ։ Ամերիկացիք և Սպանիացիք, Չինացիք և Ճաբոնցիք գրեթէ ծունկ ծունկի նստած՝ կը խօսակցին և կը զբօսնուն. գերման պատուիրակ Պարօն Մարշալ ֆոն Պիպէրշդայնի ու Ֆրանսայի պատուիրակ Պ. Պուրժուայի միջեւ յարաբերութիւնները տեսնող խաղաղասէրները մասնաւոր հաճոյք մը պիտի զգան։ Լա Հէյի մէջ վիճակի տարբերութիւնն ալ վերցած է գրեթէ, օրինակի համար ընդունելութեան մը ատեն կը տեսնուի թէ Հայիթի կղզիին բնիկներէն սեւամորթ կին մը նստած է Եւրոպայի ազնուապետական դասուն պատկանող վեհապանծ ու ծաւի թիկնոց մը քով։ Չի կարծուիր սակայն թէ յանձնաժողովները կամ հացկերոյթները, որոնց կը մասնակցին պատուիրակները, դժուարին աշխատութիւններ ըլլան պատուիրակներուն համար։ Հարաւային Ամերիկայի ծանօթ դիւանագէտը՝ Տօքթ. Տրակօ, անցեալները հառաչելով ըսաւ թէ ա՛լ յափրացած էր այս պաշտօնական ճաշերէն և տեւական խնջոյքներէն։ Ատիկա կը ցուցնէ թէ պատուիրակները որքա՛ն ձանձրացած են հանգիստէ։ Դեսպանախորհուրդի պատուիրակները գրեթէ ամէն իրիկուն հացկերոյթի ներկայ կը գտնուին. շատ իրիկուն մէկ քանի հացկերոյթներ միահաղոյն տեղի կ'ունենան, և ինչպէս յայտնի է, այս պարագաներուն մէջ հացկերոյթ մը աւելի կարեւոր է քան յանձնաժողովի նիստ մը։ Ամէն պատուիրակութիւն իր կարգին հացկերոյթ կուտայ, և շատեր ալ մէկ քանի անգամներ։ Այսպիսի հացկերոյթներու ատեն, սովորաբար 50-60 հոգի կը հրաւիրուին, մեծ մասը պատուիրակներ և բացառաբար ուրիշ անձեր։ Աւելորդ է ըսել թէ իւրաքանչիւր պատուիրակութիւն իր սեղանը մասնաւոր ու խակաւոր եղանակաւ մը պատրաստել կուտայ։ Օրինակի համար, Պրազիլիոյ պատուիրակները հազուագիւտ օրքիտէներով, շուշանածաղիկով ու վարդերով զարդարել տուին իրենց սեղանը և միմիայն սեղանին զարդերուն համար 6—8,000 ֆրանք ծախք եղաւ, մինչդեռ ամբողջ ճաշին ծախքն էր 12,000—20,000 ֆրանք։ Ռուսերն ու Անգլիացիները հիւրամեծարութեան այս եղանակին մէջ ետ մնացած են։ Ֆրանսացիք, Ամերիկացիք և Սպանիացիք պարահանդէսներ և նուագահանդէսներ սարքեցին։ Պարոն ֆոն Մարշալ Շէվենինկէնի Բալասդ Օթէլին մէջ տեղի ունեցած այս ընկերական հանդէսներուն և հաւաքոյթներուն անխոնջ մասնակցողներէն մէկը եղած է։ Բալասդ Օթէլ անուն այս հսկայ շէնքը 350 սենեակ և սրահ ունի, և օր կ'ըլլայ որ Դեսպանախորհուրդին պատուիրակաց կողմէ տրուած հացկերոյթներուն երկուքը կամ երեքը միեւնոյն գիշերուան մէջ և միեւնոյն ժամերուն այս խաղաղաւէտ սրահներուն մէջ տեղի կ'ունենան։ Աւելորդ է ըսել թէ այս հաւաքոյթներուն մէջ խօսակցութիւնները աշխարհիս ամէն լեզուներով ալ տեղի կ'ունենան։ Դեսպանախորհուրդին պատուիրակներէն ոմանց կիներն ալ ներկայ են, որոնք սակայն, բնականաբար քաղաքական խնդիրներու չեն խառնուիր, բայց իրենցմէ շատեր զանազան յատկութեանց համար կը գնահատուին ներկաներէ. օրինակի համար Բրօզօր կոմսին երկու աղջիկները, որոնց մին ֆրանսերէն մաքուր արտասանութեամբը կը փայլի և միւսն ալ աննման գեղեցկութեամբը։ Այսպիսիներն այնչափ հաճելի կ'ընեն Դեսպանախորհուրդին օրերը, որ պատուիրակները, մանաւանդ երիտասարդ պատուիրակները, կը յուսան Դեսպանախորհուրդին փակումէն ետքն ալ վայելել։

ԱՒՍՏՐԻԱ-ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

Վիէննայի Թակպլադ լրագիրը շատ սիրալիր կերպով ծանուցանելով ռուս հիւրերու մօտերս Վիէննա ժամանումը, կը յայտէ.— «Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարար Պ. Իզվոլսքիի այցելութիւնը ամէն լուրջ քաղաքագէտ անձերու վրայ լաւագոյն տպաւորութիւնը գործելու հանգամանքը ունի, Կոլուխովսքի կոմսին և Լամսդորֆ իշխանին կողմէ դրուած առաջին քարը, Աւստրիոյ-Հունգարիոյ և Ռուսիոյ միջեւ գոյացած համաձայնութեամբ, անկէ ի վեր կարեւոր մէկ թեւը եղած է եւրոպական խաղաղութեան մեծ շէնքին։ Վիէննայի մէջ համակրութեամբ ու սիրալիր կերպով բարի գալուստ կը մաղթեն Պ. Իզվոլսքիի՝ իր պաշտօնին և անձնաւորութեանը բերմամբ։ Ռուսիա, Պ. Իզվոլսքիի պաշտօնավարութեանը օրով, համաձայնութիւններ կնքեց Ճափոնի ու Անգլիոյ հետ, ինչ որ երկար ատենի համար խաղաղութիւնը կ'երաշխաւորէ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ։ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ և Ռուսիոյ միջեւ համաձայնութիւնն ալ իր գոհացուցիչ արդիւնքները ունեցած է։ Պ. Իզվոլսքի, ներկայ պարագաներուն մէջ, ցոյց տուած է պետական մարդու կատարեալ մտացիութիւնը, նրբագէտութիւնը և ճարտարութիւնը։ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ արտաքին գործոց նախարար Պարոն Էրէնթալ, Բեդերսպուրկի դեսպան եղած ատեն, մեծապէս և յաջողութեամբ նպաստեց երկու երկիրներուն միջեւ համաձայնութեան գոյանալուն։ Պ. Իզվոլսքիի և Պարոն Էրէնթալի տեսակցութիւնը փակումը եղաւ այս ամառ տեղի ունեցած քաղաքական մեծ տեսակցութեանց։ Շատ բարեբաստիկ երեւոյթ մըն է նաեւ Վլատիմիր մեծ դուքսին մօտերս Վիէննայի տալիք այցելութիւնը։ Մեծ դուքսը իր ներկայութեամբը կ'աւելցնէ Պ. Իզվոլսքիի այցելութեան առաջ բերելիք տպաւորութիւնը։ Վերջացող ամառը խաղաղութեան ամառը կոչուեցաւ. աշունը կը սկսի խաղաղութեան և համաձայնութեան գեղեցիկ յայտարարութեան մը վրայ։»

ՉԻՆ

Լոնտոնէն հետեւեալը կը գրեն վիէննական թերթի մը.— «Չինու բարձրագոյն վարչութեան մէջ վերջերս տեղի ունեցած փոփոխութեանց ամէնէն ուշագրաւն է Բէ-Զի-Լիի ու Հան-Քէուի փոխարքաներուն՝ Եուան-Շի-Քայի և Չանկ-Չի-Թանկի Չինու մեծ Խորհուրդին անդամ կարգուիլը։ Այդ անձնաւորութիւնները կեդրոնական վերին վարչութեան մէջ կոչելով Չին քայլ մը եւս կ'առնէ բարենորոգմանց ճամբուն մէջ, որոնք ոչ միայն Չինու վարչութիւնը ու հանրային հաստատութիւնները արդի պահանջմանց համապատասխան վիճակի մը մէջ պիտի դնեն, այլ աւելի պիտի զօրացնեն Չինու դիրքը տէրութեանց միջեւ։ Ուրիշ պարագաներ ալ նկատողութեան առնելով, վերոգրեալ անուանումները ցոյց կուտան թէ Չինու քաղաքական ու մտաւորական զարգացումը հետզհետէ կը ծաւալի, թէեւ քիչ մը ծանր կերպով, ինչ որ արդիւնք է տեղական պայմաններուն։»

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Բարիզի քաղաքապետութեան Խորհուրդին պատուիրակները երկուշաբթի օրը այցելեցին օդային բուժման կայանը Շարլօթէնպուրկի անտառին վարժարանը, զոր հիմնած է Կարմիր Խաչի Ընկերութիւնը՝ հիւանդոտ և հիւծախտի տրամադիր տղոց համար։ Համանման հաստատութիւն մըն ալ Բարիզի շրջակայքը կայ։ Շարլօթէնպուրկի քաղաքապետութիւնը սեղան մը տուաւ Ֆրանսայի հիւրերուն։

— Գերմանիոյ կրթական նախարարութիւնը ծանոյց Պերլինի վարժարաններու վարչութեան թէ այս տարի ալ անգլիացի ու ֆրանսացի ուսուցիչներ օտար լեզուներ պիտի աւանդեն կիմնազիոններու մէջ։ Անգլիոյ, Գերմանիոյ ու Ֆրանսայի կառավարութեանց միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացաւ ուսուցիչներու փոխանակման համար՝ կենդանի լեզուներ ուսուցանելու։ Վերոգրեալ ուսուցիչները Պերլինէն 100 մարքի (137 ֆր. 50) ամսաթոշակ պիտի ստանան։

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԷՅՖԷԼԻ ԱՇՏԱՐԱԿԻՆ ԱՐԴՈՒԶԱՐԴԸ.— Էյֆէլի աշտարակը կառուցումէն ի վեր չորրորդ անգամ ըլլալով կը ներկուի. առաջին անգամ ներկուած էր նարնջագոյն, երկրորդ անգամուն՝ կարմրագոյն, երրորդին՝ ոսկեգոյն. իսկ այս անգամ պիտի ներկուի երկու գոյնով. գագաթը արծաթագոյն և ստորին մասը՝ մինչեւ երրորդ յարկը երկաթագոյն։ Քառասուն ներկարար կը բանին և հազիւ երեք ամիսէն կարելի պիտի ըլլայ աւարտել ամբողջին ներկումը։ Ներկուելիք մակերեւոյթն է 155,000 քառակուսի մեդր, որուն համար 300 կենդինար ներկ պէտք պիտի ըլլայ։ Այս անգամուան ներկին 75,000 ֆր. պիտի ծախսուի։

ԿՈՅՐԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԳՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅ.— Պերլինի մէջ Հանս Սաէլօն անուն անձ մը գրի մեքենայ մը հնարելով, Բարլպէրկ ու Կէբէրդ երեւելի ճարտարապետներուն ձեռքով շինել տուած է զայն։ Այս մեքենային շնորհիւ կոյրերը պիտի կրնան, առանց երրորդ անձի մը կամ մասնաւոր գրագրի մը, գրաւոր կերպով թղթակցիլ ոչ-կոյրերու հետ։ Այս մեքենան շատ պարզ է և կոյրերը ինչպէս նաեւ ոչ-կոյրերը կարճատեւ վարժութեամբ մը կրնան սովրիլ անոր գործածման եղանակը։ Արտադրուած տառերն այնպէս են որ թէ՛ աչքով և թէ մատով կրնան կարդացուիլ։ Հնարիչը այս մեքենան կոյրերու ուսուցչական համաժողովին պիտի ղրկէ, որ ամսոյս մէջ կը գումարուի Համպուրկի մէջ։

ՄՈՒՐԱՑՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿՈՒՐՑՈՒԱԾ ՏՂԵԿ ՄԸ.— Անցեալները Սաքըլի (Կալըցա) մէջ Պէրնարտեան Հայրերու եկեղեցիին տարեկան հանդէսին առթիւ ամբողջ Կալիցիոյ քաղաքներէն և մօտակայ ռուս գիւղերէն ուխտաւորներ գացած էին։ Տեսակ տեսակ խեղանդամ ու անկար աղքատներ ալ կը գտնուէին հոն։ Ասոնցմէ երկուքը կալուի բռնուեցան, որոնց մին վրէժխնդրութեան համար տեղւոյն ոստիկանութեան դիմելով սա յայտարարութիւնը ըրաւ. — «Ընկերներէս Վասիլ անուն մուրացիկը չորս տարի առաջ, դաշտին մէջ խաչնարածի մը Վասիլ Դրօյան անուն տղան, այն ատեն ութ տարեկան, գողնալով փախցուց և իր ընկերներէն մէկ քանիին հետ անոր ձեռքերն ու ոտքերը կապելով հալած տաք ճարպ լեցուց աչքերուն վրայ և այրեց զանոնք։ Տղուն ծնողքը ի զուր վնտռեցին այն ատեն իրենց կորսուած զաւակը։» Ոստիկանութիւնը ձերբակալել տուաւ վայրագ մուրացկանը՝ Վասիլ և անոր օգնական կոյր տղան առաւ ձեռքէն. սա հաստատեց վերոգրեալ յայտարարութիւնը և պատմեց իր վրայ գործադրուած վայրագութիւնը։ Տղան 12 տարեկան է այսօր և իր այրած աչքերով կատարեալ թշուառի մը պատկերը կը ներկայացնէ։ Մերթ ընդ մերթ ջղային նոպայի մը կ'ենթարկուի, ջղացնցումներ կ'ունենայ և մուրացիկ Վասիլը իր մօտ կարծելով, կը պաղատի որ չծեծէ զինքը։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԲԺՇԿՆԵՐՈՒ ՎԱՐՁԸ.— Պերլինի առեւտրական դատարանը վճիռ մը արձակեց, որ մեծապէս կը շահագրգռէ բժշկական դասը։ Բժիշկ մը դատարանին կողմէ հրաւիրուած էր քննելու վաճառական պաշտօնեայ մը, որ առողջական վիճակին բերմամբ ճամբուած էր։ Այդ քննութեան համար 17 ֆր. 75 վարձք պահանջեց։ Դատարանը շատ սուղ գտաւ այդ վարձքը և 7 ֆր. 50ի իջեցուց, յայտարարելով որ բժիշկը երեք ժամ միայն աշխատած էր, որով ժամը 2 ֆր. 50 բաւական էր։

ՓԻՂԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ.— Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն Լոնտոնի լրագիրներուն թէ Պրուքլինի հիւանդանոցին բժիշկները կը դարմանեն փիղի բորոտութեան ենթարկուած հիւանդ մը։ Այդ հիւանդը այրի կին մըն է՝ Տիկին Ժիւլիէթ Փէլդ, 63 տարեկան։ Հիւանդանոց փոխադրուելէն առաջ 67.5 քիլօ կը կշռէր. հիմա 238 քիլօ կը կշռէ և ծանրութիւնը հետզհետէ կ'աւելնայ։ Մորթը թանձր է, կարծր ու խորտուբորտ փիղի նման։ Այսուհանդերձ դէմքը վարակուած չէ և գլուխն ալ պահած է իր սովորական համեմատութիւնները։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՍԷԼԱՄԼԸՔԻ արարողութիւնը տեղի ունեցաւ երէկ Համիտիէ մզկիթին մէջ։ Վեհ. Սուլթանը կէս օրին նոյն մզկիթը գնաց փառաւոր հանդէսով և ուրբաթի աղօթքը կատարելէ ետքը Կայս. Պալատ դարձաւ։ Հիւրանոցին մէջ կը գտնուէին Գերմանիոյ դեսպանի փոխանորդը, առաջին թարգմանը և օտարազգի հիւրեր։ Ներկաներէն ոմանք արժանացան Կայս. մեծարանաց։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ.— Երէկ, ուրբաթ, Սէլամլըքի արարողութենէն ետքը, Վեհ. Սուլթանին կողմէ շնորհուած արտօնութեամբ, Պուքրէշի գերման դեսպան Պարոն ֆոն Քիտէրլէն Վախթէր, որ Գերմանիոյ դեսպանատան գործերը կը վարէ, պատիւ ունեցաւ ոչ-պաշտօնապէս ներկայանալու Ն. Կ. Վեհափառութեան։

ԿԱՅՍ. ՇՆՈՐՀ.— Կայս. Իրատէ մը հրամայեց որ Գ. զօրաբանակին հրամանատար վախճանեալ Խայրի փաշայի տիկնոջ, զինուորական հանգստեան թոշակի անտուկէն յատկացուած 3478 ղրուշ ամսաթոշակէն զատ, ելմտական գանձէն ալ ամսական հազար ղրուշ յատկացուի, իբրեւ կենսաթոշակ։

ԻՏԱԼԻՈՅ Թագաւորին թիկնապահներէն Թէօտալի զօրավարը, որ մասնաւոր պաշտօնով Կ. Պոլիս եկած էր, առջի օրը Մեծ-Եպարքոսին ու արտաքին գործոց նախարարին ապարանքները երթալով այցելութիւն տուաւ։ Զօրավարը, երէկ, Հռոմ ուղեւորեցաւ Արեւելեան Ճեպընթացով։

ՓԱՅՏ ԵՒ ԱԾՈՒԽ. — Իզմիտէն գրուած է թէ ներկայ ելմտական տարուան սկիզբէն մինչեւ օգոստոսի վերջը Գանդըրէի ու Գարասուի նաւամատոյցներէն 210,785 չէքի փայտ ղրկուած է Կ. Պոլիս։ Ներկայ սեպտեմբերի սկիզբէն մինչեւ յառաջիկայ փետրուարի վերջը 73,000 չէքի փայտի առաքումը յուսալի կը նկատուի։ Ասոնցմէ զատ, անտառներու, հանքերու և երկրագործութեան նախարարութեան անունով Գանդըրէի անտառներէն 100,000 չէքի փայտ ղրկուելու վրայ է։ Այս հաշուով, ներկայ տարուան մէջ, Գարթալի ու Կէյպզէի գաւառակներն ալ միասին, Իզմիթի գաւառէն 268,680 չէքիի չափ փայտ և 10,510,000 օխա ածուխ ղրկուած են Կ. Պոլիս։ Մինչեւ տարւոյս վերջն ալ 230,000 չէքի փայտ և 5,500,000 օխա ածուխ պիտի ղրկուի։ Անտառներու, հանքերու և երկրագործութեան նախարարութեան ընդհանուր քննիչ Ահմէտ Րէմզի էֆ. Իզմիտ գնաց՝ տեղւոյն կառավարիչին հետ խորհրդակցելու՝ դէպ ի Կ. Պոլիս փայտի ու ածուխի առաքումը փութացնելու և դիւրացնելու մասին ձեռք առնուելիք միջոցներուն վրայ։

—Ներկայ ամսուան առաջին շաբթուան Միխալիչի ու Սմնտըրլիի գաւառակներէն 1,051,200 օխա ածուխ և 509 չէքի փայտ բերուած են Կ. Պոլիս. նաեւ Թիրպէ Տէրէէն ու Տէճէլաղաճէն ալ 70,000 օխա ածուխ։ Այդ տեղերէ գրուած ըլլալով որ առաքումներու քանակութիւնը աւելցուցէ, ժամանումները քիչ ատենէն աւելի եւս պիտի շատնան։

ՊԱՏՈՒԱՍ.— Նկատելով որ բժշկական կայս. վարժարանին մասնաւոր աշխատանոցին մէջ ծաղկախտի պատուաստին համար պատրաստուած հիւթը հազիւ նահանգներու պէտքերուն կը բաւէ, որոշուեցաւ որ քաղաքապետութեան հանրային առողջապահութեան յանձնաժողովին տրամադրութեանը տակ մասնաւոր աշխատանոց մը հաստատուի Կ. Պոլսոյ ու արուարձաններու պէտքերուն բաւող պատուաստի հիւթ պատրաստելու համար։ Ամսական քառասունհինգ հօրթեր պատուաստուելով, գոյացած հիւթը թարմ վիճակի մէջ պատուաստի պիտի գործածուի։ Այդ ծրագրին իրականացման համար ամսական հինգ հազար ղրուշի յաւելուած մը պիտի ըլլայ քաղաքապետութեան ելմտացոյցին վրայ։ Այդ մասին արտօնութիւն խնդրուեցաւ Բ. Դուռնէն։

— Քաղաքապետութեան հանրային առողջապահութեան յանձնաժողովը որոշեց որ պատուաստի կանոնագիրը Կ. Պոլսոյ ու արուարձաններուն մէջ կատարելապէս գործադրելու համար, թաղապետական բոլոր շրջանակներուն մէջ պատուաստի մէյ մէկ պաշտօնեայ գտնուի՝ հինգ հարիւրական ղրուշ ամսաթոշակով։ Այդ մասին հրահանգ խնդրուեցաւ Բ. Դուռնէն։

Բ. ԴՈՒՌԸ, նախարարաց Խորհուրդին որոշմամբ, ծանոյց Տէֆթէրխանէի վերատեսչութեան թէ կալուածներու ծախքերը (խարճ) պատշաճ չէ բարձրացնել պետական հողերու և վագֆ կալուածներու ծախքերուն համեմատութեանը։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ դեսպան Պ. Քոնսթան Բարիզի մէջ ներկայ պիտի գտնուի Կ. Պոլսոյ դեսպանատան նախորդ խորհրդական և հիմա Բէքինի ֆրանսական դեսպան Պ. Էսմոն Պարդի ամուսնութեանը՝ Օր. Կապարէլ տը Վանտէօվրի հետ։ Առջի օրը, Օր. Կապարէլ Բարիզ ուղեւորեցաւ Մէսաժըրիի Նիկէր շոգենաւով։

—Ֆրանսական դեսպանատան Լա Մուէդ պահականաւին յաջորդեց Ժան Պլանշ շոգենաւը։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ դեսպանատանը վերին Վօսփորի ամարանոցէն Բերա փոխադրուեցաւ։

ՊԱՃԱՐԱԽՏ.— Ձեռնհաս պաշտօնարանին հետեւեալը տեղեկագրուեցաւ.— Կ. Պոլսոյ շրջականներուն և Պրուսայի, Այտընի, Էնկիւրիի, Գասթեմունիի, Գոնիայի, Ատանայի, Սըվազի, Պէյրութի ու Հալէպի նահանգաց և Իզմիտի գաւառին մէջ անցեալ 1322 տարուոյն 75,480 չափ (տօզ) պաճարախտի շիճուկեղ ղրկուած են և այս տարի ալ 8900։ Ասոնցմով 25,250 անասուններ պատուաստուած են պաճարախտի դէմ պաշտպանուելու համար. ասոնցմէ միայն 106 անասուն մեռած են։ Մինչդեռ անասնաբոյժ չգտնուելու, շիճուկեղը անբաւական ըլլալու, հիւանդութիւնները գաղտնի պահելու և օրէնքին տրամադրութիւնները չգործադրուելուն հետեւանքով 12,613 անասուններ առանց պատուաստի մնացած են։ Ասոնց 8226ը հիւանդանալով 4555ը մեռած են։ Ասկէ կ'երեւայ թէ շիճուկեղը որքա՛ն օգտակար է, բայց հիմակուան քանակութիւնը անբաւական ըլլալով պէտք է աւելցնել. նաեւ գործադրել պաճարախտի դէմ պատրաստուած կանոնագիրը։ Այդ կերպով կարելի պիտի ըլլայ բոլորովին անհետացնել պաճարախտը։

ՔՈԼԵՐԱ.—Ռուսիոյ մէջ քոլերային դէմ ձեռք առնուած զանազան միջոցներուն հակառակ, արեւելեան, արեւմտեան [illegible] վրայէն վիրաւորուեցաւ. իսկոյն դեղարան մը տարուելով հարկ եղած դարմանները եղան։

ՆԱՒԱՑԻՆ ԱՐԿԱԾ.— Խոշոր մակոյկ մը, որ անցեալները Թէքիրտաղէն Կ. Պոլիս ձմերուկ բերած էր ու կը վերադառնար, Չէքմէճէի բացերը փոթորիկի բռնուելով ընկղմեցաւ։ Նաւաստիներէն Քիւրտ Իսմայիլօղլը Մուսթաֆա խեղդուեցաւ. իսկ մակոյկին տէրը՝ Ջինճի ազատուեցաւ նոյն միջոցին անկէ անցնող նաւու մը կողմէ։

—Շահինը Պահրի անուն 48 թոնոնոց նաւ մը որ գարի բերած Կ. Պոլիս կուգար, Ախըրքափըի առջեւ փոթորիկի բռնուելով ժայռերու զարնուեր և ընկղմեր է։ Զորս նաւաստիներէն երկուքը ու նաւապետը խեղդուեր են։ Ուրիշ երկու նաւեր ալ ընկղմած են, բայց մարդու կորուստ չէ պատահած։

ՀԱՅՏԱՐ ՓԱՇԱՅԻ երկաթուղիին հնոցպաններէն իտալացի Ռուսի, երէկ, ելեկտրականութեան գործարանին շարժուն սանդուխէն վեր ելած ատեն, սանդուխը տեղէն խախտելով, Ռուսի սանդուխին հետ վար ինկաւ և ծանրապէս վիրաւորուեցաւ. իսկոյն հիւանդանոց տարուեցաւ, բայց վիճակը ծանր է։

ԹԱՐԼԱ ՊԱՇԻ Սաքըր փողոցին մէջ Շէրպէթճեան Պօղոս էֆ.ի սպասուհին՝ Քիրիաքուլա, ինչպէս ծանուցուեցաւ, տանեցիներու բացակայութեանը միջոցին սպաննուած և մարմինը ջրհորը նետուած էր։ Այդ ոճրին հեղինակը՝ Քիրիաքուլայի ազգականներէն ածխավաճառ Վասիլ, որ ոճիրը գործելէն ետքը Սաքըրը փախած էր, հոն ձերբակալուելով, առջի օրը Կ. Պոլիս բերուեցաւ և հարցաքննութեան ենթարկուեցաւ. տակաւին կ'ուրանայ։

ՍԹԷՆԻԱՅԻ մօտերը, անցեալները, Հասան անուն մարդ մը հացագործ Պօտոսը սպաննած էր՝ անոր դրամները կողոպտելու համար։ Ոճրագործը որ Կէյպզէ փախած էր, հոն ձերբակալուեցաւ իբրեւ կասկածելի, վասն զի աննպատակ կը թափառէր։ Վրայէն ատրճանակ մը և դաշոյն մը գտնուեցան։ Անոր վիճակը հաստատուելու համար Բերայի ոստիկանատունը ղրկուեցաւ։ Հոն հարցաքննուելով վերջապէս հաստատուեցաւ թէ Պօտոսը սպաննողը Հասանն է։

ԹՈՄԱ ԵՒ ՔԱԹԻՆԱ.— Թէքիրտաղցի Քաթինա, առջի գիշերը, Բերայի Կամպրինուս գարեջրատան մէջ յարաբերութիւն հաստատեց Թոմա անուն մարդու մը հետ. երկուքը միասին գացին Թիմէնի փողոցի Քանատա օթէլը։ Թոմա գարեջուրին մէջ փոշի մը խառնած ըլլալով, Քաթինա խոր քունի մէջ թաղուեցաւ։ Թոմա առիթէն օգտուելով Քաթինայի ոսկերը, մատանիները եայլն չորթեց ու փախաւ։ Քաթինա արթննալով կողոպտուած ըլլալը տեսաւ և իսկոյն ոստիկանութեան դիմեց։

ՑԱՒԱԼԻ ԱՐԿԱԾ.—Պիթլիսցի Սարգիս, առջի իրիկունը, Բերայի Թագսիմ փողոցին մէջ Կիւմիւշկէրտան Գրիգոր էֆ.ի տան պատուհանները մաքրած պահուն, հաւասարակշռութիւնը կորսնցնելով փողոց ինկաւ և աջ ձեռքէն ու ձախ սրունքէն վիրաւորուեցաւ. Թէև հիւանդանոց տարուեցաւ, բայց քիչ ետքը մեռաւ։

ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

Պոլիս, Նուռուօսմանիէ խանի մէջ հաստատուած Պիթլիսցի Աւետիս և Կարապետ Բիւրքճեան էֆ.ները վճարումին դադրեցուցած են 2000 ոսկի բացով։

Գլխաւոր պահանջատէրերն են, 400 լիրա՝ Պիթլիսցի Յովակիմ Մկրտիչեան և Միսաք Զօխիկեան Ընկ., 200 լիրա՝ Պիթլիսցի Աբրահամ Գարաօղլանեան, 200 լիրա՝ Վանեցի սեղանաւոր Յովհաննէս Թէրլէմէզեան։ Մնացեալ պարտքը Կ. Պոլսոյ հրապարակին վրայ է։

Յովակիմ Մկրտիչեան և Միսաք Զօխիկեան էֆ.ները իրենց առնելիքը ամբողջապէս ապահովցնելու համար, կը լսենք թէ խոստացեր են ազգային օգնել սնանկացեալներուն, որով իբրեւ փոխ, Պիթլիսցի Մէհմէտ Էմին և Իսհակ էֆ.ներուն 100 լիրա պահանջի փոխարէնը 7 ամսուան պայմանաժամով վճարելի նոր պօլօ մը տուեր են. սնանկացեալներն ալ ի փոխարէն Պիթլիսի և Մշոյ մէջ իրենց ունեցած խանութներուն մէջ եղած ապրանքները անոնց տրամադրութեան տակ դրած են հեռագրական հրահանգով։

Մէհմէտ Էմին և Իսհակ էֆ.ներուն պահանջները ապահովցնելու արդէն բաւարարուած են։ Այժմ խնդիր է գիտնալ թէ միւս պահանջատէրերն ալ պիտի գոհացնե՞ն թէ անոնց պահանջները օդին մէջ պիտի թողուն։

ՄԱԶԵՐՈՒ ԿԱԶԴՈՒՐԻՉ
EAU AVELLANE
ՏՕՔԹ. Բ. ԹԷՕՏՕՐԻՏԷՍ ՊԱԼԱՇԻ
ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԿՈՂՄԷ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒԱԾ
Պատրաստուած՝ Քիմիագէտ
Լէոն Իպիճեօղլի կողմէ
Արծաթ շքադրամ և պատուոյ վկայական ստացած Աթէնքի 1903ի միջազգային ցուցահանդէսի միջոցին

ԱՎԷԼԱՆԻ ՋՈՒՐԸ, գլխու մազերուն, պեխերուն, մօրուքին բնական գոյնը կը վերահաստատէ աստիճանաբար և ամէն երանգներով, և երիտասարդական թարմութիւն ու փայլ կը շնորհէ, մազերուն արմատը զօրացնելով և հերաթափութեան առաջքը առնելով։

ԱՎԷԼԱՆԻ ՋՈՒՐԸ մորթին վրայ բիծեր չի ձգելու առաւելութիւնն ունի։

ԱՎԷԼԱՆԻ ՋՈՒՐԸ կրկին գոյնով է, շագանակագոյն և սեւ։ Իւրաքանչիւր տուփին մէջ բացատրուած է գործածութեան եղանակը յատուկ հրահանգով։

ԿԸ ՎԱՃԱՌՈՒԻ, Բերայի մէջ, Պօն Մարշէ. — Ղալաթիա, Խալիքարալօ դեղարան. — Պէշիկթաշ, դեղարան Բեամիմ պէյ. — Ֆրնտըգլը, դեղարան Թէօտորիտէս-Պոլսեցի. — Պոլիս, Գասապեան դեղարան, Մէգիքի, եայլն. — ԸՆԴՀ. ՄԹԵՐԱՆՈՑ, Թէօտոր Սրավրաքի, Բերա Մեծ Պողոտայ Թիւ 146։

Իւրաքանչիւր շիշի գին 25 դահեկան
20—20

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԶԱՐԽԱՓԱՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱՄԻՆ ԵՒ ԱՐՄԱՇԻ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ս. Խաչի տօնը և Արմաշի ուխտագնացութիւնը առիթ ընծայեցին մեզի՝ Արեւելքի այսօրուան Ա. էջը զարդարելու Զարխափան Ս. Աստուածածնի տաճարին պատկերովը որ իր բարեպաշտական նշանակութիւնն ունի և կրնայ հետաքրքրել մանաւանդ այն հեռաւորնակ ազգայինները որոնք առիթ չեն ունեցած այցելելու այդ սրբավայրը։ Վաղուան տօնը և ուխտագնացութիւնը պահ մը մոռցնել կուտան Դպրեվանքը, և երկսեռ հաւատացեալ ժողովուրդը, որ կայս. բարեխնամ կառավարութեան հայրական թոյլտուութեամբ կը դիմէ հոն գունդագունդ, աւելի՛ հաւատքին ջերմեռանդութենէն մղուած է քան ուսումնասիրական տենչէ։ Փափագելի էր արդարեւ որ այդ դպրատան մենաստանին մէջ հաստատուած կղերանոցը իր արդի կազմալուծեալ և առանց Խնամակալութեան մնացած վիճակը չը ներկայացնէր, և շարունակած ըլլար մնալ կրթական այն փայլուն ու կանոնաւոր շրջանին մէջ ուր յարատեւեց երկար տարիներ։ Պարագաները այսպէս տնօրինեցին և մէկ կողմէ քանի մը գիծէն շեղած նախկին սաներու անօրակելի վարմունքը ու միւս կողմէ Խնամակալութեան գործօն ու նպաստող անդամներուն ծայրայեղ դիւրազգածութիւնը առաջ բերին արդի անկերպարան վիճակը։ Ասով հանդերձ, այդ տեսակ պատկառելի ուխտատեղիի մը ու կրթական բազմարդիւն հաստատութեան մը ճակատագիրը ո՛չ քանի մը աբեղաներու քննադատելի ընթացքէն կախում կրնայ ունենալ, ո՛չ ալ քանի մը աշխարհականներու քմահաճոյքէն, և Ազգը իր աւանդական բարեպաշտութեամբ ու կրթասիրութեամբ տէր կը կանգնի անոր, ինչպէս մինչեւ ցարդ, մանաւանդ որ Օրմանեան Ս. Պատրիարքը, — որ կը պահէ Արմաշի Վանահայրութեան պաշտօնը՝ այնքա՛ն սիրելի իրեն համար, — միջոցներ խորհելու և կարգադրութիւններ ընելու վրայ է։

Ուշագրաւ և սրտաշարժ պարագայ մըն է, ժողովրդային բարեպաշտութեան տեսակէտով, որ ինչպէս մեր շատ մը մեծ ուխտատեղիները՝ նոյնպէս Արմաշ իր նիւթական պայծառութիւնը մի միայն հարուստ դասակարգին չէ՛ որ կը պարտի, և թէև մեր բարեկեցիկ ու բարեգործ անձնաւորութեանց նպաստները վայելած է պարբերաբար ու կը վայելէ, բայց միջին դասակարգն ալ, արհեստաւորը, խանութպանը ու անոնց ընտանիքները ո՛չ նուազ եռանդով ու երկիւղածութեամբ կ'երթան ձգել իրենց լուման Զարխափանի գանձանակը, որ աղքատին ու նախատաժէտին գանձանակն է միանգամայն։

Այս տարուան ուխտագնացութեան առաջին լուրերէն կ'երեւայ արդարեւ թէ ուրիշ տարիներէ նուազ եղած չէ երկսեռ ուխտաւորներուն թիւը, — թէ՛ Կ. Պոլիսէն և թէ Նիկոմիդիոյ շրջակայ գաւառակներէն, — որոնք՝ տեղական իշխանութեանց կողմէ ընծայուած դիւրութեանց և ի գործ դրուած հոգածութեան շնորհիւ՝ հանգիստ կերպով կատարած են իրենց ուղեւորութիւնը, թէեւ ոչ երկար՝ բայց դժուարին վերելք մը։ Այս առաւօտեան ու միջօրէի կառախումբով եւս կ'երթան բազմաթիւ ուխտաւորներ։

Վաղը առաւօտ, հազարաւոր բարեպաշտներու ներկայութեամբ, հանդիսաւոր Պատարագ կը մատուցուի և Խաչհանգիստ կը կատարուի, պատկառելի արարողութեամբ որ կը վերջանայ թափօրով։ Եկեղեցական դասը ջերմագին բարեմաղթութիւններ կ'ընէ, տաճարին դրան առջեւ, Վեհ. Կայսեր արեւշատութեան համար, ու բազմութիւնը կը ձայնակցի «ամէն»ներով։ Միջօրէէն յետոյ կը սկսի բո՛ւն իսկ ուխտաւորական կեանքը, այցելուներու մէկ մասը վանքին մէջ տեղաւորուած ու միւս մասը շրջակայ տուներու կամ առժամեայ վրաններու տակ հաստատուած ուր կը գիշերեն մինչեւ իրենց մեկնումը, — երեքշաբթիէն չորեքշաբթի։ Այդ ուխտաւորական կեանքը, շատերուն համար մինչեւ իսկ բացօթեայ, իր հոգեկան հրապոյրն ունի և կազդուրում կուտայ ջերմեռանդներու որո՛նք իրենց հիւանդները փոխադրած են Հօթնաղբիւրեան ուխտավայրին կատարը, բժշկութիւն հայցելու։ Ամէնէն սկեպտիկն անգամ, ներկայ գտնուելով այս ուխտագնացութեան, պիտի յուզուէր ու տպաւորուէր։ Շատ յուզիչ է մանաւանդ գիշերային տեսարանը. հարիւրաւոր անձինք, մանաւանդ կիներ, կը գիշերեն տաճարին մէջ իրենց քով ունենալով հիւանդներն, խուլ, համր, կոյր, ջղագար, անոնց բժշկութիւն հայցելով անդադար և ողբ ու կոծեր արձակելով, ականջէ սպասումով Զարխափանի հրաշքին։

Այս քանի մը տողերը նուիրելով Ս. Խաչի տօնին ու Արմաշի ուխտագնացութեան, կը յուսանք մէկ-երկու օրէն ստանալ մասնաւոր թղթակցութիւններ որոնք պիտի նկարագրեն այս տարուան ուխտագնացութեան իրական պատկերը ու կրօնային հանդէսները, միեւնոյն ատեն գաղափար տալով նիւթական արդիւնաւորմանը վրայ։

⁂ Չորեքշաբթիի թուականով Արմաշէն գրուած նամակէ մը կ'իմանանք, թէ նոյն օրը 85 կառքով ուխտաւորներ հասած են վանք։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՐԸ այսօր, միջօրէէն յետոյ, Պատրիարքարանէն Սկիւտար պիտի առաջնորդուի ժամ 9½ի շոգենաւով, Թաղ. Խորհուրդին կողմէ կարգուած եկեղեցական և աշխարհական պատուիրակութեան մը կողմէ, և պիտի նախագահէ «Ընկալ»ի արարողութեանց Ս. Խաչ եկեղեցւոյն մէջ։ Ն. Սրբազնութիւնը վաղը առաւօտ հանդիսաւոր Պատարագ պիտի մատուցանէ նոյն եկեղեցին որուն տօնախմբութիւնն է, քարոզ պիտի խօսի, և երեկոյին պիտի նախագահէ Խաչվերացի արարողութեան։

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ իր երեկուան նիստին մէջ զբաղեցաւ կարգ մը ընթացիկ խնդրոց կարգադրութենէ զատ, ուսուցչական ընտրելեաց քննիչ յանձնաժողովին տեղեկագրով, և մայրաքաղաքիս ազգ. վարժարանաց այս տարուան շրջանաւարտներու քննութեանց շրջանակներէն ընդունուած տեղեկագրերով։

ԳՈՒՐՈՒՉԷՇՄԷԻ Թաղ. Խորհուրդը, ինչպէս կը յիշուի, իր պաշտօնավարութեան շրջանին լրման առթիւ հրաժարած ըլլալով, նոր քուէարկութեամբ վերակազմուեցաւ։ Նախորդ անդամներէն ոմանք եւս վերընտրուեցան, որոնց մէջ կը գտնուի Ազն. Նրեւսում էֆ. Բարաղեան, որ տասնըմէկ տարիներ յարատեւ կերպով իր նիւթական ու բարոյական օժանդակութիւնը նուիրած է թաղային գործերուն, եկեղեցւոյն ու դպրոցին։ Կ'իմանանք, սակայն, թէ Նրեւսում էֆ. գրաւոր հրաժարական մատուցած է Ս. Պատրիարք Հօր։

ԷՎԷՐԷԿԻ ազգ. վարժարանը, ուր 400է չափ երկսեռ աշակերտներ կ'ուսանին, բաւական յառաջադէմ վիճակ մը ունի՝ շնորհիւ իր ուսուցչական խումբին։ Այս վարժարանին տարեկան պիւտճէն է մօտաւորապէս 70-80 ոսկի, և այդ գումարը կը հայթայթուի դպրոցին Պոլսոյ մէջ ունեցած 1500 ոսկի արժողութեամբ կալուածներու հասոյթէն։ Այս անգամ նոյն վարժարանին Խնամակալութիւնը որոշած է վարժարանին վաքֆ կալուածները ծախել, Պատրիարքարանի կողմէ նոյն մօտը ուղղուած շրջաբերականին համեմատ, և գոյացած գումարը, — որ բնականաբար նուազ պիտի ըլլայ բուն արժէքէն, քանի որ կալուած մը ծախուած պարագային միշտ բուն արժէքով չեն գներ, ի պահ պիտի դրուի դրամատան մը մէջ և տոկոսը, որ հազիւ 30-40 ոսկի կ'ըլլայ տարեկան, ըստ առաջնոյն պիտի յատկացուի վարժարանին։ Սակայն, ինչպէս կ'երեւի, պիւտճէն կէս առ կէս պիտի իջնէ, և հետեւաբար Խնամակալութեան անդամներէն վաճառական Յակոբ էֆ. Թորոսեան նամակով մը գրեց յիշեալ վարժարանի Հոգաբարձութեան, որպէս զի աշակերտաց ծնողքներու կողմէ աւելի վերջ պարտաւորիչ կերպով և որոշեալ քանակութեամբ թօշակ գանձեն. հակառակ պարագային, Խնամակալութիւնը պիտի ստիպուի տարբեր կարգադրութիւններ ընել։

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ դասին վրայ կարեւոր անդամ մըն ալ աւելցաւ, Տօքթ. Յովսէփ էֆ. Գարանֆիլեան, նախկին սան Վիէննայի Մխիթարեանց վարժարանին, որ աւստրիական մայրաքաղաքի Բժշկական Համալսարանին ընթացքը աւարտած և Տօքթորութեան վկայական ստացած էր։ Տօքթ. Գարանֆիլեան կը պաշտօնավարէր, իբր օգնական վիրաբոյժ, Վիէննայի «Քայզեր Ֆրանց Եօզէֆ» հիւանդանոցի վիրաբուժական բաժինին մէջ, հռչակաւոր Բրօֆ. Շուրի ձեռքին տակ։ Երիտասարդ և համակրելի բժիշկը, որ իրեն մասնագիտութիւն ընտրած է վիրաբուժութիւնը և երեք տարի նոյն հիւանդանոցին մէջ գործնականապէս մարզուած, վերջին օրերս մայրաքաղաքս եկած հաստատուած է։

Ս. ԽԱՉԻ տօնին առթիւ, ինչպէս երէկ ծանուցինք, Ղալաթիոյ քարոզիչ Տ. Բաբգէն Ծ. Վրդ. վաղը առաւօտ Պատարագ պիտի մատուցանէ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին, եռաձայն երգեցողութեամբ, զոր պիտի կատարէ Ղալաթիոյ Դպրաց Դասը։

ԿԵՍԱՐԻՈՅ մեր թղթակիցը, Վահան էֆ. Ասլանեան հետեւեալ լուրերը կը հաղորդէ մեզ՝ սեպտ. 10 թուականով.—

Եթէ յունիս և յուլիս ամիսները առաւելապէս կրթական հնձաքաղի ամիսներն են, սեպտեմբերն ալ, անխուսափելիօրէն, այն ամիսն է ուր ամէն վարժարան կը սկսի իր կրթական ցանքին. այսպէս, Կեսարիոյ թաղային վարժարանները ամսոյս 3ին կանոնաւորապէս գործի սկսան, չի նայելով տղայոց մեծ մասին բացակայութեանը։ Երեք վարժարաններու Հոգաբարձութիւնները շնորհաւորելի են այս տարեշրջանին բարւոք կարգադրութիւններ ըրած ըլլալնուն համար։ Մենք այն զօրաւոր հաւատքը ունինք որ ձեռքի տակ գտնուած կրթական այս պաշտօնեաները երբ երկար պաշտօնավարութիւն մը ունենան և մանաւանդ քաջալերուին, Կեսարիոյ կրթական մակարդակը կրնայ իր բաղձացուած բարձրութիւնը գտնել, ու վարժարաններն ալ որոնք բաւական կլորիկ եկամուտներ ունին, կրնան գաւառային երկրորդական վարժարանի մը դիրքը ունենալ—եթէ սակայն այդ դիրքին վրայ չեն հիմա։ Վանքի Բարձր. վարժարանն ալ, երկու ամսուան արձակուրդէ մը ետք, բացուեցաւ սեպտ. 3ին։ Աշակերտները հետզհետէ կ'ամբողջանան։ Նորեկներու թիւը 20ը կ'անցնի։ Առաջնորդ Սրբազանը թէեւ որոշած էր 60էն աւելի աշակերտ չընդունիլ, սակայն, այս տարի հասկէ հանկէ եղած դիմումներուն վրայ այդ թիւը բարձրացուց 80ի, որով այս տարեշրջանին այդքան աշակերտ կ'ունենայ վարժարանը, բոլորն ալ գիշերօթիկ։

⁂ Առաջնորդ Սրբազանը քանի մը շաբաթէն կը թողու վանքը և կ'իջնէ Կեսարիա, ուր կ'անցնէ միշտ ձմեռը։ Ն. Սրբազնութիւնը, բաղդատմամբ ուրիշ տարիներու, առողջական խիստ գոհացուցիչ վիճակ մը ունեցաւ այս տարի. հազիւ թէ պզտիկ տկարութիւններ ստիպեցին զինքը սենեակէն դուրս չելլել քանի մը օր միայն։ Դպրոցական արձակուրդի անցնող ամիսներու միջոցին Ն. Սրբազնութիւնը ընդունեց այցելութիւնը Միւթէսարրըֆ Վսեմ. Ահմէտ Սըրրի պէյի, որուն խիստ պաշտօնական ընդունելութիւն մը եղաւ Տ. Տրդատ եպիսկ.ի կողմէ։ Զինքը մօտէն ճանչնալու փափաքով վանք հանդիպեցան յարգելի անձնաւորութիւններու մէջէն կ'արժէ յիշել Մարզուանի Ամերիկեան Գոլէճի բնական գիտութիւններու ուսուցիչ Բրօֆ. Յովհ. Մանիսաճեան և նոյն վարժարանի թուրքերէնի ուսուցիչ Բրօֆ. Վ. Յ. Եակոբեան էֆ.ները, որոնք գոհ տպաւորութեամբ մը մեկնեցան։ Հակառակ ծնօտը ծածկող մազերու թաւուտքին մէջ սեւի գոյութիւնը անհետանալ սկսելուն, Պալեան Սրբազան երիտասարդ է տակաւին աշխատելու մէջ։ Ն. Սրբազնութեան նկարագրին այս չա՛փ գեղեցիկ կողմէն Երուսաղիմայ Միաբանութեան շատոնց ի վեր օգտուիլ ուզելու փափաքը ոչ նուազ գնահատելի է։ Կեսարացին չուզեր հեռացնել իր առաջնորդը, սակայն ատի պատճառ մը չէ, կը կարծենք, որ Պալեան Սրբազան ալ ուզէ իրեն յատուկ հեղինակութենէն սպասուած բարիքները զլանալ Երուսաղիմայ վանքին պէս դարաւոր հաստատութեան մը, որուն միաբաններէն է նաեւ ինքը։ Պալեան Սրբազանի Երուսաղէմ դառնալու մասին եղած փափաքը ընդհանուր է, արդի ծերունազարդ Ս. Պատրիարքն ալ միեւնոյն բաղձանքը ունի։ Չենք գիտեր թէ ինչո՞ւ Պալեան Սրբազան գոհ կը մնայ առաջնորդական շատ համեստ պաշտօնով մը, մինչ անդին իրեն աստիճանակից եկեղեցականներ կան, որոնք հոգի կուտան հոգեւոր աւելի բարձր պաշտօններու։

⁂ Կեսարիոյ վանքերէն Ս. Դանիէլը Սանտալճեան եպիսկ.ի տրամադրութեան տակ կը գտնուի։ Ն. Սրբազնութիւնը առանձինն, գէշ աղէկ, կը վարէ այդ վանքին գործերը։ Ս. Կարապետ վանքը ունի իր ուրոյն միաբանութիւնը. Տ. Դանիէլ վրդ. Բաղումեան (լուսարար), Տ. Սմբատ վրդ. Սալպաշեան (մատակարար) և Տ. Տրդատ վրդ. Զարդարեան որ կրօնի դասեր կաւանդէ Բարձր. վարժարանին մէջ. նոյն միաբանութիւնը, Պալեան Սրբազանի վանահայրութեամբ, անձնուիրաբար կ'աշխատի վանքը իր դարաւոր ուխտատեղիի նուիրականութեան մէջ պահելու։

⁂ Ցուրտը ծայր տուաւ այս կողմերը։ Շաբաթ մը առաջ, առաւօտ մը ամբողջ Երճիասը ձիւնով ծածկուած տեսանք։ Տիրող ցուրտին պատճառով, Թալասի շրջականները ձմերուկի շատ մը արտեր պաղ առին։ Խաղողի բերքը լաւ է այս տարի. եթէ այգիները անվնաս մնան, կը յուսանք որ չա՛փ ամուր խաղող մը պիտի ուտենք այս տարի։

„ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ“Ի ՎԵՐԵՐԵՒՈՒՄԸ

Յառաջիկայ հոկտեմբեր 1էն սկսեալ Սուրհանդակ վերստին պիտի հրատարակուի մեր խմբագրապետութեամբ։ Թերթին նիւթական մատակարարութիւնը սեփականելով՝ գոյութիւնը և յարատեւութիւնը հաստատուն կռուանի մը վրայ դրած և թերթը ընթերցասէր հասարակութեան մատչելի և հրապուրիչ ընծայելու համար ծանօթ հրապարակագիրներու և կարող խմբագիրներու աջակցութիւնն ապահոված ենք։

Սուրհանդակ ըստ առաջնոյն պիտի ըլլայ օրաթերթ և պիտի հրատարակուի ամէն առաւօտ արշալոյսին, պարունակելով օրուան բոլոր պաշտօնական, քաղաքական, ներքին և Պատրիարքարանի լուրերը։

Սուրհանդակի հին գաւառական բաժանորդները իբրեւ նմոյշ 5 թերթ միայն պիտի ստանան, և անոնք որ իրենց հաճութիւնը չյայտնեն թերթին ստացման համար՝ թերթ պիտի չընդունին։

Այս նոր հրատարակութեան առթիւ հին բաժանորդներու հաշիւներուն պատասխանատու չենք, և մեր բաժանորդագրութիւնները կը սկսին մեր հրատարակութեան թուականէն։

ՏԱՃԱՏ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Կ. Պոլիս, 14 սեպտ. 1907

ԲԱԲԵՐԴԻ ԳՈՐԾԵՐ

Բաբերդէն, մեր թղթակիցը՝ Մ. Սանոսեան էֆ. կը գրէ մեզ, առաջնորդական գործերու և մասնաւորապէս Ճիկրաշէն թաղի դպրոցական գործին վրայ.—

Զարմանքով կարդացինք Պոլսոյ թերթի մը մէջ, թէ Բաբերդէն հանրագիր մը հասած է Պատրիարքարան եւն.։ Զարմանքով իմացանք նաեւ թէ Վիճակիս Բաղ. Ժողովը փութկոտ գտնուեր է հերքում մը գրել, և գիտէ՞ք որո՛ւ ուղղուած, — Ս. Պատրիարքին։ Բայց ի զաղքէն, ուր բարեկամութիւն և կեղծութիւն համանիշ են, համայն գիւղերու համակրութիւնը վայելած ըլլալով, կրնամ յայտարարել թէ գիւղական ժողովուրդը իր հացին խնդրով կը զբաղի՝ ցորենին տարապայման սղութեան պատճառաւ տուող հունձքերու անյաջողութեան երեսէն. սակայն լրագրական սխալ լուրի մը հետեւանքով դող ելլել և Բաղ. Ժողովին պատկառելի դիրքը անհարկի տեղ գործածել չենք ներեր մեր Գիր. Տեղապահին, որուն պաշտօնավարութիւնը գնահատած է նոյն իսկ Գաւառ. Ժողովը, և որ լանջախաչով վարձատրուեցաւ ի նշան իր բարւոք պաշտօնավարութեան։ Գիւղացիք եթէ գանգատ ունին Առաջնորդին դէմ, այն ալ ճշմիմ հաշուական խնդիրներու համար է, որուն պատասխանատուն Բաղ. Ժողովն է միայն, որուն յանձնարարեց Գաւառ. Ժողովը որ այդ կարգի գանգատներու տեղի չտայ, այսինքն պաշտօններու հրաման տրուած պահէն մէկ անհատէ մասնաւոր գումար մը չգանձուի յանուն համայնքին և կամ տարբեր գիւղէ բերուած աղջկան մը՝ նոյն գիւղին մէջ հարսնցը ունեցած պայլի պարտքը մանչուն կողմէ չպահանջուի, ինչ որ անհեթեթութիւն է։ Բայց Բաղ. Ժողովը կ'երեւի թէ իր պաշտօնին գիտակցութիւնը պիտի չունենայ, հակառակ մեր վստահութեան քուէներուն։ Քիչ մըն ալ առաջ տանելով մեր խօսքը, աւելցնենք թէ՝ գոյութիւն չունեցած հանրագիրին հեղինակ նկատուեցան՝ 1. վարդապետին մտերիմները՝ որոնք ցրտացած են եղեր իրմէ. 2. Այս տողերը գրողը, որ ինքնաբերաբար հրաժարած ըլլալով վարած պաշտօնէն, երբ թէ հակառակորդ դարձած է եղեր Առաջնորդարանի կարգ ու սարքին. 3. Ճիկրաշէնի Թաղ. Խորհուրդը, որուն սակայն մասնակի գանգատագիրը, եթէ կայ, չէր արժեր հանրագիր կոչուիլ։

Բայց Ճիկրաշէն իր հաշւոյն 15 տարիէ ի վեր վէճ ունի եկող գացող առաջնորդներուն հետ և այդ վէճերուն վերջ տալու համար քանիցս փափագ յայտնեցինք Տ. Գէորգ Ծ. վրդ.ին, որ սակայն այդ թաղը թողուց իր բախտին։ Եւ իսկապէս, ինչ է Ճիկրաշէնի խնդիրը, — Արեւելք զանազան առիթներով իր սիւնակները բացած ու ընդունած է անոր նկատմամբ վիճաբանութիւններ. թո՛ղ ներուի մեզ խնդրել որ վերջին անգամ ալ այդ հանրօգուտ թերթը հիւրընկալէ մեզ, հակիրճ կերպով խօսելու համար այդ վէճին շարժառիթներուն վրայ։

1889ին թաղեցիք խնդրեցին Բաղ. Ժողովէն որ իրենց թաղին մէջ ծաղկոց մը բանալ տայ մանուկներու համար. Ժողովը ձգձգեց, թաղը բաժնուեցաւ, և իր յատուկ վարժարանը ունեցաւ։ Սակայն օգտուեցա՞ւ, ո՛չ. այլ հազար հինգ հարիւր ոսկի ծախք եղաւ կրթական գործին, ու տակաւին պիտի շարունակէ ըլլալ, մինչդեռ կուսակցական ոգիէ մղուած, որուն մէջ Առաջնորդներն ալ յանցանքի բաժին ունին, և Պատրիարքարանն ալ իր թոյլտու ընթացքը։ Եթէ Գէորգ վրդ. իսկապէս ուզէր վերջ տալ այդ խնդրոյն, Սրամեան վարժարանի մէջ կը թողուր մէկ նախակրթարանական և մէկ տարրական Ա. դասարան մանչերու, մէկ երգիչ ուսուցիչով, որ ի հարկին եկեղեցւոյ մէջ ալ երգէ. իսկ աղջիկներուն համար մէկ նախակրթարանական և Ա. Բ. Գ. դասարաններ, ինչպէս այժմ կազմուած են. այն ատեն, մանչերու այժմեան Բ. Գ. Դ. կարգերը կ'առնուէին Մեսրոպեան վարժարան, և Ճիկրաշէն իր մանչերուն ուսուցչին 1½, և աղջիկներու ուսուցչուհիին 2 ոսկի ամսաթոշակ միայն պիտի վճարէր, ուստի (ըստ որում հիմա 7 ոսկի կը վճարէ) 3½ ոսկի ամիսը և 42՛ տարեկան շահ մը պիտի ունենար. և եթէ 10 տարի այդպէս շարունակուէր, Ճիկրաշէն 400 ոսկիի պիտի տիրանար, որմէ ետքը կրնար կազմակերպել բարձրագոյն նախակրթարան մը։ Ահա՛ այս է Ճիկրաշէնի խնդիրը, բայց ո՞վ կրնայ լսել զայն։

Բաբերդ, 6 սեպտեմբեր 1907

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ, 27 սեպտ.—Սակարանին մէջ շատ գործ չկայ։ Միայն գիները կը բռնուին։ Կանխիկ գործ ընողները վերապահութեամբ կը շարժին։ Նիւ-Եորքի հրապարակէն առնուած լուրերը նուազ քաջալերիչ են. գիներու նոր անկում մը կայ, որուն կ'ենթարկուին ո՛չ միայն հանքային արժեթուղթերը, այլ երկաթուղիին բաժնեթուղթերը և Սթիլները։ Ֆրանսական ռանդը կը պահէ իր առաջուան գինը։ Սպանիական արտաքինը նուազ հաստատուն է։ Ռուսական արժեթուղթերը շատ բռնուած են։ Օսմանեան արժեթուղթերը հաստատուն են։ Պղինձի գինը 66.7էն 65ի իջած ըլլալով, Ռիօ Թինթօն նորէն քանի մը ֆր. կորսնցուց։ Պալիա Գարայտըն և Լաւրիոմ վաճառուեցան՝ ազդուելով կապարի գինէն որ 22էն 21.17ի իջաւ։ Լոնտոնի Սակարանին մէջ գիները անկման հակամէտ են, վասն զի Նիւ-Եորքէն առնուած հեռագիրներ անկում կը ծանուցանեն արժեթուղթերէ շատերուն համար։ Հարաւային Ափրիկէի հանքային բաժնեթուղթերուն վրայ գործ չեղաւ։

ԼՈՆՏՈՆ.— Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ երեսփոխաններու կարեւոր խումբ մը դիմում պիտի ընէ նախագահ Պ. Ռուզվէլթի մօտ, որպէս զի անոր հաւանութիւնը ձեռք բերեն՝ նախագահական ընտրութեան առթիւ նորէն ընտրելի ներկայանալու համար։

ՊԵՐԼԻՆ.— Գերմանիոյ կայսեր ու կայսրուհիին Անգլիա կատարելիք ուղեւորութիւնը նոյեմբեր 9ին տեղի պիտի ունենայ, վերջնական որոշումի մը համաձայն։ Ուղեւորութիւնը պիտի կատարուի Հոհենցոլըրն զբօսանաւով։

ՎԻԷՆՆԱ.— Ֆրանց Եօզէֆ կայսրը մեծ հացկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ Բօնոթի դուքսին։

ՄԱՏՐԻՏ.— Մալակայի կառավարիչը կը հեռագրէ թէ Կուատէլմէտինա գետին յորդելէն առաջ եկած ողողումը անհաշուելի վնասներ գործած է։ Կան 72 մեռեալ և 70 վիրաւոր։ Ամբողջ այդ կողմերը վնասուած են։

ՎԻԷՆՆԱ.— Ռումանիոյ Թագաւորը, երէկ իրիկուն, մէկուկէս ժամու չափ տեսակցեցաւ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ արտաքին գործոց նախարար Պարոն Էրէնթալի հետ։ Կարոլ Թագաւորը, այսօր, Պուքրէշ ուղեւորեցաւ Թագուհիին հետ, որ առտուն Վիէննա ժամանած էր։

ՊԷՇԴԱ.— Վլատիմիր Ալեքսանդրովիչ մեծ դուքսը և դքսուհին այս առտու Պէշդա ժամանեցին. վաղը Վիէննա կ'ուղեւորին, ուր Ֆրանց Եօզէֆ կայսեր հիւրը պիտի ըլլան։

— Պուլկարիոյ իշխանը Հունգարիոյ մէջ իր ունեցած կալուածները ժամանեց։

ՊԷԼԿՐԱՏ.—Սքուբշթինան հոկտ. 14ին պիտի գումարուի։

ԼԱ ՀԷՅ.— Խաղաղութեան Դեսպանաժողովին այսօրուան լիագումար նիստին մէջ հոլանտական առաջին պատուիրակ Պ. Գօֆառ յայտարարեց թէ Հոլանտայի Թագուհին սրտանց մասնակից է Դեսպանաժողովին կողմէ յայտնուած երախտագիտութեան՝ Ռուսիոյ կայսեր նկատմամբ որ Դեսպանաժողովին նախաձեռնարկը եղաւ։ Պ. Գօֆառ յարեց թէ Վիլհելմինա Թագուհին երրորդ Դեսպանաժողովին ալ միեւնոյն հիւրասիրութիւնը պիտի ընէ։ Այս խօսքերը ջերմապէս ծափահարուեցան։

— Դեսպանաժողովը միաձայնութեամբ ընդունեց առեւտրական նաւերը մարտանաւի վերածելու, պատերազմի ատեն պատերազմիկներու ջուրերը գտնուող թշնամի առեւտրական նաւերուն մեկնումին համար տրուելիք պայմանաժամին, բաց ծովի մէջ թղթատարներու անբռնաբարելիութեան, պատերազմիկներու կողմէ գրաւուած չէզոք ու թշնամի առեւտրական նաւերու նաւաստիներուն վիճակին և ծովեզերեայ ձկնորսի նաւերու պաշտպանութեան վերաբերեալ կանոնները։ Դեսպանաժողովը յետոյ ընդունեց պատերազմի արգիլեալ նիւթերու մաքսանենգութեան, պաշարումի եայլն վերաբերեալ տեղեկագիրները. նաեւ որոշում մը թէ տէրութիւնները պիտի գործադրեն ցամաքային ու նաւային պատերազմներու պայմանագրութիւնը։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

(Վիէննայի թերթերէն, սեպտ. 26)

ԱՆԳԼԵՒՌՈՒՍ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, 25 սեպտ.— Ծայր. Արեւելքի մասին Ռուսիոյ և Անգլիոյ միջեւ կնքուած դաշնագիրը, որուն փոխանակութիւնը տեղի ունեցաւ Պետերսպուրկի մէջ 10/23 սեպտ.ին, այնպիսի յօդուածներ կը պարունակէ, որ Ծայրագոյն Արեւելքի երկիրներու մէջ երկու տէրութեանց շահերուն վերաբերեալ խնդրոց մասին ապագային որ և է թիւրիմացութիւն բառնալու յատկութիւնը ունին։ Ռուսիոյ և Անգլիոյ կառավարութիւնները փոխադարձաբար կը փափաքին որպէս զի Պարսկաստան միւս ազգաց ճարտարագործութեան և վաճառականութեան առաւելութիւններէն օգտուի միշտ. փոխադարձաբար յանձն կ'առնեն քաղաքական կամ առեւտրական բնութիւն ունեցող ո և է առանձնաշնորհում ձեռք չբերել ոչ ի նպաստ իրենց և ոչ ալ ի նպաստ իրենց կամ երրորդ տէրութեան մը հպատակներուն։

Աֆղանիստանի մասին, անգլիական կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ այդ երկրին քաղաքական վիճակը փոխելու ո և է նպատակ չունի. իր ազդեցութիւնը խաղաղասիրական մտքով ի գործ պիտի դնէ հոն և տեղի չպիտի տայ Աֆղանիստանի այնպիսի միջոցներու դիմել որոնք Ռուսիոյ համար սպառնալից կրնան ըլլալ. յանձն կ'առնէ Աֆղանիստանէն ո և է մաս չիւրացնել կամ չգրաւել և կամ անոր ներքին գործերուն չմիջամտել։ Ռուս կայսերական կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ իր ազդեցութեան շրջանակէն դուրս կը ճանչնայ Աֆղանիստանը. Երկու կառավարութիւններն ալ կը յայտարարեն թէ կը ճանչնան առեւտրական կատարեալ հաւասարութեան սկզբունքը Աֆղանիստանի համար։

Տիպէթի մասին երկու կառավարութիւններն ալ կը ճանչնան Չինու վեհապետական իրաւունքը Տիպէթի վրայ, և յանձն կ'առնեն յարգել անոր հողային ամբողջութիւնը չմիջամտել անոր ներքին վարչութեան և դիւանագիտական ներկայացուցիչ չղրկել Լհասա։

Անգլիա եւ Ռուսիա համաձայնած են որ Տիպէթի կառավարական եկամուտէն ո և է մաս երաշխաւորութեան չյատկացուի կամ դատարանի վճռով չգանձուի։ Ռուս կամ անգլիացի հպատակները եթէ պուտտայական ըլլան, Տալայ-Լամայի և ուրիշ աստիճանաւորներուն հետ զուտ կրօնական խնդրոց մասին պիտի կրնան յարաբերութիւն ունենալ։ Երկու կառավարութիւններն ալ փոխադարձաբար յանձն կ'առնեն նաեւ թուականէս մինչեւ երեք տարի գիտական ո և է արշաւախումբի չթողուլ Տիպէթ մտնելու։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ 14/27 սեպտ.

Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 % Փ. Կ. Օ. Ռ.		100 37½
Ամէնէն բարձր գին	»	101 03½
Ամէնէն վար գին	»	100 37
Բուռմէլի Երկաթուղի գոց	Ֆր.	165 87
Ամէնէն բարձր գին	»	166 87
Ամէնէն վար գին	»	165 87

ԲԱՑՈՒՄ 15/28 Սեպտ.

Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 % Փ. Կ. Օ. Ռ.		100 38
» » » ժամը 5ին Փ.Կ.	»	100 38
Բուռմէլի Երկաթուղի	Ֆր.	165 37
» » ժամը 5ին	»	165 25
Փարաֆ Կ. Պոլսոյ	»	481 —
Անատ. Երկթ. Պարտթ. Ա.սերի	»	518 —
» » » Բ.սերի	»	515 —
» » բժնթղթ	Ա. Ռ.	17 05
Շիրքէթի Խայրիէ	»	44 —
Շիրքէթի Խայրիէի Հիմնիւ	»	4 95
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	»	4 10
Օսմ. Ծխախոտ		19 20
Թրամուէյ բաժնեթուղթ		8 80
» ժուիսանս		4 12½
» պարտաթուղթ		470 —
Թրանսվալ	Ֆր.	50 —

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱՐԻԶ, 27 Սեպտ.

Միացեալ Օսմ. պարտք.) բաց.	Ա. Ռ.	93 —
) գոց.		93 —
Բուռմէլի երկաթուղի	Ֆր.	171 —
Թրանսվալ	»	51 —
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	694 —
Ռէժիի բաժնեթուղթ	»	450 —
Պալիա Քարա Այտըն	»	648 —
Օսմ. մաքսատուն	»	493 50
Ֆրանս. Ռանթ 3 %	»	94 07
Քրէտի Լիոնէ	»	1157 —
Ռուսական 5 %	»	90 52
Իտալական Ռանթ	»	101 40
Սպանիական արտաքին	»	93 10
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25 130
Դրամազեղչ Ֆրանս. Պանքայի	»	3½

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (191)

ՓԻԷՌ ՄԱԷԼ

Գեղանի Կոմսուհիի մը Արկածները

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԾԵՐՈՒԿ ԱՌԻՒԾԸ

ԺԵ.

ԱՆՏԱՌԸ ԿԸ ՊԱՀԷ ԻՐ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Խիստ խօսք մըն էր ատիկա։ Հակառակ իր ժպտալից երեւոյթին, հեգնական ու հրամայական շեշտ մը կար դատաւորին այդ պարբերութեան մէջ, բրտօրէն արտասանուած։ Միշէլ պաղ սարսուռ մը զգաց ճակտին վրայ։ Մէկը վրդովելու լաւագոյն միջոցն է ընդհանրապէս խորհուրդ տալ որ բնաւ չվրդովի։

— Մի՛ զայրանաք և բարեկամներու պէս խօսակցինք, ըսաւ դատաւորը։

Միշէլ ատեն ունեցած էր հանդարտելու։ Յանձնապաստան ձեւով պատասխանեց.

— Պարոն, ստախօսութեամբ կ՚ամբաստանէք զիս... Բուռն խօսք մըն է ատ։

— Ճիշդ է ըսածս... որովհետեւ սուտ խօսիլ կը նշանակէ ըսել թէ, երէկ, Ժերմէն Մարպլըրու հաղորդակցութեան մէջ չէ գտնուած ձեզի հետ...

— Բայց...

— Սպասեցէք... Դուք ձեր բերնովը պիտի բանաք... Երէկ ջաղացքէն մարդ մը եկած է դղեակ՝ Ժերմէն Մարպլըրի կողմէ։

Միշէլ ժգունեցաւ, հասկնալով որ Պ. Մէնէսթրօ ամէն ինչ գիտէր։ Բոլորովին շուարած մնաց. հակառակ առտուընէ ի վեր խորհելուն, դատաւորը չէր կրցած հասկնալ թէ ի՛նչ էր Լարթիէի խորհրդաւոր պաշտօնը։

— Ճշմարիտ չէ՞ ըսածս։

— Այո՛, ըսաւ Պուրիան խուլ ձայնով մը։

— Ժերմէն Մարպլըրու ի՞նչ կ՚ուզէր ձենէ։

— Ձեզի ի՞նչ փոյթ, պարոն։ Անհատական կեանքի գաղտնիքներ են ատոնք, մտերմական բաներ, որոնք չեն շահագրգռեր ձեզ և առնչութիւն չունին գործուած ոճիրին հետ...

— Պարո՛ն, արդարութեան համար անօտի ու անօգուտ բան չկայ, ու երեւութապէս հարեւանցի և անարժէք մանրամասնութիւն մը կրնայ բացառապէս ծանրակշիռ հանգամանք մը առնել, ինչպէս այս հարցաքննութեան մէջ... Եթէ երբեք այն ատենին անխորհրդապահ հարցում մըն է իմ ըրածս որ կը ստիպուիք պատասխան մը տալ, և ձեր գաղտնիքներուն մէկ փոքր մասը պարզել, ապահով եղէք թէ իսկոյն պիտի մոռնայի այդ գաղտնիքները, եթէ կապ չունենային կատարած քննութեանս հետ։ Ասկէ դուրս ելլելուս պէս՝ այդ գաղտնիքները մէկուն չեմ զրուցեր բնաւ։

Նշանակալից լռութենէ մը յետոյ, որով դատաւորը ժամանակամիջոց կ՚ընծայէր Միշէլի՝ որոշում մը տալու համար, ըսաւ Պ. Մէնէսթրօ.

— Լարթիէ, երէկ, կէս օրէն յետոյ ժամը մէկին ատեններն եկած գտած է ձեզ ու եղբայրնիդ... Ժերմէն Մարպլըրուի կողմէ ղրկուած էր ան... Բայց ի՛նչ նպատակով։

— Ժերմէն միակ բառ մը ըսած է մեզի, քանի որ տեղեակ էք անոր, Լարթիէի տուած վկայութեան շնորհիւ...

— Ի՞նչ է այդ բառը։

— Արդէն գիտէք...

— Կ՚ուզեմ ձեր բերնէն լսել։

— Ժերմէնի ըսած բառն էր. «այսօր»։

— Ի՞նչ կը նշանակէ այդ բառը։

— Ինչո՞ւ կը հարցնէք, ըսաւ Միշէլ այնպիսի բուռն շեշտով մը զոր դժուարաւ կրնար զսպել։ Կարծեմ թէ ձեր իրաւունքէն անդին անցած կ՚ըլլաք, այսպէս հարցաքննելով զիս... Կը մերժեմ ձեր ուզած բացատրութիւնները տալ...

— Պարո՛ն, մի՛ բարկանաք. անօգուտ բան է. ընդհակառակը խորհեցէք որ ձեր մերժումը կրնայ գէշ մեկնուիլ...

Միշէլ ուսերը ցնցեց...

— Պատճառը պիտի ըսեմ, պատասխանեց Պ. Մէնէսթրօ անտարբեր շեշտով մը։

— Հետաքրքրութեամբ մտիկ պիտի ընեմ...

Դատաւորը բարեկրթօրէն ծռեց գլուխը։ Գիտէր թէ իր փաստերը աւելի զօրաւոր էին։

— Ոչ ոք կրնայ ըսել թէ ի՛նչ պատճառաւ Ժերմէն Մարպլըրու ջաղացքէն մեկնելով առանձին անտառ գացած է. բայց սա ակներեւ է թէ ժամադրութեան մը համար է։ Արդ՝ մինչեւ նոր տեղեկութիւն՝ ստիպուած ենք այդ ժամադրութիւնը նկատելու այն զոր ձեզի տուած էր, սա կարգախօսը յղելով ձեզի. «Այսօր»։ Երէկ դուրս ելա՞ք միթէ։

— Այո՛։

— Ո՞ւր գացիք։

— Չեմ ուզեր պատասխանել։

— Դիւրաւ պիտի իմանամ այդ պարագան, որովհետեւ անհաւանական է որ զանազան մարդոց կողմէ նշմարուած չըլլաք... և այդ անձերն ալ պիտի փութան ինծի տեղեկութիւն հաղորդել այդ մասին... Արդէն իսկ հիմակուընէ կրնամ ձեզի ըսել թէ անտառ երթալնիդ տեսնուած է... Եւ քանի որ Ժերմէն Մարպլըրու հոն կը գտնուէր, ուրեմն անոր մօտ կը փութայիք։

— Ոչ։

— Հակառակը ապացուցէք։

— Դուք պէտք է ապացուցանէք, որովհետեւ կ՚ենթադրեմ որ ամբաստանեալ մը չեմ...

— Անտարակոյս... Սակայն, պարոն Պուրիան, ձեր շահը կը պահանջէ լուսաբանել զիս... շատ կը պնդեմ այդ կէտին վրայ...

— Բան մը չունիմ ըսելիք... Հէրիվալի անտառը ուզեցի երթալ երէկ... ո՛չ ոք կրնայ խառնուիլ ատոր և պարտաւոր չեմ հաշիւ տալու ուրիշին։

— Ինչպէս որ կ՚ուզէք... Ես կը լուամ իմ ձեռքերս։ Ձեր բարոյական կացութիւնը բաւական յստակօրէն կը պարզուի մեզի առջեւ... Լարթիէի այցելութիւնը ընդունելէ առաջ՝ Ժերմէն Մարպլըրուի նկատմամբ բուռն սէր մը կը զգայիք... Անշուշտ մեծ ու կատարեալ վստահութիւն ունէիք անոր վրայ։

— Այնպիսի հարցումներ են ատոնք որոնց հանդէպ լուռ պիտի մնամ։

— Լարթիէի այցելութենէն յետոյ այդ սէրը փոփոխութիւն կրած է... Լարթիէի գործած բանագրօսիկ անգաղտնապահութիւնը պատճառ եղած է որ գեղանի ջաղացպանուհիին վրայ ձեր ունեցած համարումը պակսէր...

Միշէլ մռայլ կերպարանք մը առաւ։

— Կը տեսնէք թէ ո՛ւր կ՚ուզեմ յանգիլ... Վատ մարդու մը պէս յանկարծակիի չեմ բերեր ձեզ... Արդարութեան հին դպրոցին հետեւողները այդպէս կ՚ընեն... Ես նոր դպրոցին կը պատկանիմ և ուղղակի նպատակիս կը դիմեմ... Աւելի պարզ ու գործնական միջոց մըն է... Այն միջոցին երբ Ժերմէն ժամադրութիւն կուտար ձեզի և դուք կը պատրաստուէիք ժամադրավայր երթալու, դիպուածաւ իմացաք որ այդ աղջիկը երբեք չէր սիրած ձեզ, և կամ թէ առաջին անգամ իր սրտին մէջ տեղ գրաւողները դուք կամ եղբայրնիդ չէիք... Դիւրին է ըմբռնել թէ այդ պարագան բուռն զայրոյթ պատճառեց ձեզի... և երբ քիչ յետոյ անոր հանդէպ գտաք ինքզինքնիդ, ատելութեամբ լեցուած ու վրէժխնդիր մարդու մը պէս վարուեցաք քան թէ գողտր ու սարփաճենչիկ սիրահարի մը նման։

Միշէլ անձկութեամբ մտիկ կ՚ընէր դատաւորին այդ եզրակացութիւնները, որոնք տրամաբանական կը թուէին իրեն։ Նոյն իսկ փորձեց ինքզինքը պաշտպանել։

(Շարունակելի)

ԼԻՍԷ ՖՌԱՆՍԷ

ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՅ ՖՐԱՆՍ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Տնօրէնութեամբ Պ. Ժ. Ֆօռի

Առեւտրական ուսմունք, պաշտօնական հաստատութեանց գրասենեակի գիտելիք, հայերէն և Թուրքերէն լեզու։ Բերայի դասերը պիտի սկսին 7/20 սեպտեմբերի. իսկ Գատըգիւղի մասնաճիւղինը 6/19ին նոյն ամսոյ։ 20—14

ԱԹԷՆՔԻ ՊԱՆՔԱ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽԸ ԱՄԲՈՂՋԱՊԷՍ ՎՃԱՐՈՒԱԾ
50,000,000 Տրախմի
ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ՝ ԱԹԷՆՔ

Մասնաճիւղեր ունի Կ. Պոլիս եւ գրասենեակներ՝ Ղալաթիոյ եւ Պոլսոյ կողմը Լոնտոն, Աղեքսանդրիա, Գահիրէ, Սէլանիկ, Իզմիր, Պիրէոս, Բադրաս, Վոլօ, Շիրա, Քալամաթա, Քանէա եւ Քանտիա (Կրէտէ)։

Դրամագլուխին և աւանդ ձգուած դրամին ու արժեթուղթերուն արժէքը, Օգոստոս ամսուն, կը հասնի 260,000,000 դրախմիի։

Աթէնքի Պանքան կը զբաղի Պանքայի ամէն տեսակ գործառնութիւններով։ Փոխառութիւններ կ՚ընէ վաճառքներու, արժեթուղթերու վրայ և Եւրոպական Թուրքիոյ վրայ քաշուած փոխանակագիրներ կը զեղչէ։

Աթէնքի Պանքան հաշուընթացներ կը բանայ, չէքեր, վարկագիրներ կը հանէ, հեռագրական հրամանով վճարումներ կը կատարէ Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներու և արտասահմանի մէջ։ Սակարանական հրամաններ կը կատարէ, թէ՛ մեր հրապարակին և թէ օտար հրապարակներուն վրայ, յաճախորդներուն շատ նպաստաւոր կերպով։

Շատ փոքր վարձքի մը փոխարէն՝ արժեթուղթեր կը պահէ, աւանդի ձեւով և ուզուած ատենը ետ առնուելու պայմանով։ Ամէն կարգի կտրօններ կը գանձէ և զեղչի գործողութիւններ կը կատարէ։ Աթէնքի Պանքան հանրութեան տրամադրութեան տակ կը դնէ արկղամուրի խորշեր, փոքր վարձքերով։

Աւանդի ճիւղ

Աթէնքի Պանքան իբր աւանդ կ՚ընդունի դրամ և արժեթուղթ, սա տոկոսները վճարելով.

Ուզուած ատեն դրամ քաշելու պայմանով		3%
Վեց ամսուան	համար	3½%
Մէկ »	»	4 —
Երկու »	և աւելի	5 —

Աւանդ ձգուած դրամները կը վճարուին այն դրամով որով Պանքան ձգուած են։ Տոկոսները կը վճարուին ամէն տարուան Յունուար 2ին և Յուլիս 1ին։

Մասնաւոր տետրակներ՝ 4% տոկոսով

Աթէնքի Պանքան իր յաճախորդներուն մէջ փոքր դրամատէրեր ունենալով և փափաքելով ամէն դիւրութիւն ընծայել, անոնց տրամադրութեան տակ կը դնէ մասնաւոր աւանդներու տետրակներ, որոնց մէջ կրնան արձանագրել առ առաւելն 100 ոսկիի աւանդ գումար մը։ Այդ դրամը 4% տոկոս կը բերէ և մասնակի վճարումներ կը կատարուին, առնուազն դրուշ 52 ոսկեդրամ։ 50—27

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՅՍԵՐ 1881Ի ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ
Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Պետերսպուրկ

Ընկերութիւնը խիստ նպաստաւոր պայմաններով ապահովագրութիւններ կը կատարէ ընդդէմ հրդեհի, ամէն տեսակ արկածներու, ճամբորդութեան պատահարներու, երկաթուղիի ու շոգենաւի մէջ, ապրանքներու փոխադրութեան ու ցուցափեղկի ապակիներու խորտակուելուն դէմ։

Ընկերութեան դրամագլուխը, ամբողջապէս վճարուած	10,666,666 Ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար	162,600,000 »
Ապահովագրեալներուն վճարուած գումար	460,946,000 »
1906 տարուան մէջ գանձուած ապահովագին ու տոկոս	75,130,000 »

Ամէն տեսակ տեղեկութեանց համար դիմել
Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Ազարեան խան Վոյվոտա Ղալաթիա։
Պոլսոյ գործակալութեան, Տիլսիզզատէ խան, Աչըր Էֆէնտի Հաւաճէսի, Թիւ 26։
Տնօրէն, Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին՝ Ա. ՀԻՐՄԻՒԶ 11 50—30

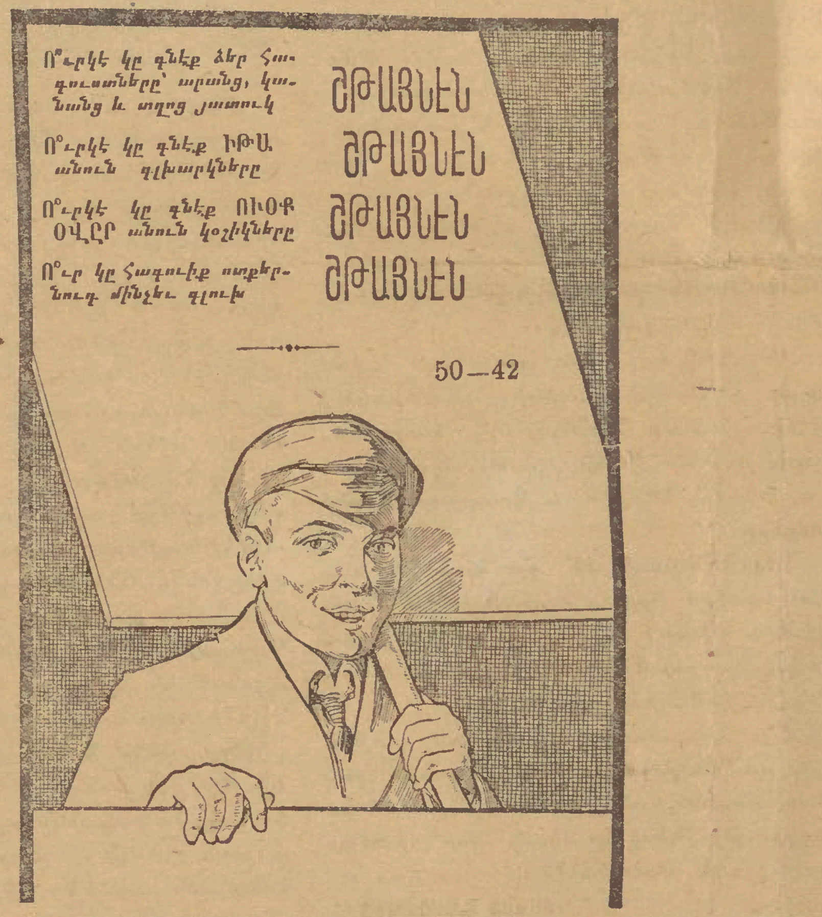
Ո՞ւրկէ կը գնէք ձեր հագուստները՝ արանց, կանանց և տղոց յատուկ
ՃԹԱՅՆԷՆ
Ո՞ւրկէ կը գնէք ԻԹԱ անուն գլխարկները
ՃԹԱՅՆԷՆ
Ո՞ւրկէ կը գնէք ՈՒՕՔ ՕՎԸՐ անուն կօշիկները
ՃԹԱՅՆԷՆ
Ո՞ւր կը հագուիք ոտքերնուդ մինչեւ գլուխ
ՃԹԱՅՆԷՆ
50—42

Cie RUSSE
Navigation à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբթուան երթեւեկութիւններ

Սեպտեմբեր

Դշ. 11|24 Պիրէոս, Աղեքսանդրիա, միջօրէէն առաջ ժամը 10ին։ Հաղորդակցութիւն Բօր-Սայիտ ու Սուրիոյ նաւահանգիստներու մեկնող շոգենաւերուն հետ։

Դշ. 11|24 Օտեսա ժամը 4ին։ Հաղորդակցութիւն Ղրիմ-Կովկաս, Ղրիմ-Ազով, Օտեսա-Քէրսոն, Օտեսա-Նիգոլայէվ գիծերու շոգենաւերուն հետ։

Դշ. 12|25 Սեվաստոպոլ ժամը 10ին։

Եշ. 13|26 Տարտանէլ, Մէթիլլի, Իզմիր, Քիոս, Թրիպոլի, Պէյրութ, Եաֆա, Բոր-Սայիտ, Աղեքսանդրիա, իրիկուան ժամը 4ին։

Շբ. 15|28 Օտեսա, ժամը 12ին։

50—32

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՏԸՆՏԻՐՔ

ԱՐԴԻ
ՏՈՀՄԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵՆԷ
ԱՐՁԱԿ ԵՒ ՈՏԱՆԱՒՈՐ
ՄԻՋԻՆ ԵՒ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԿԱՐԳԵՐՈՒ ԵՐԿՍԵՌ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՀԱՄԱՐ

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵՑ Ա. Վ. ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ

Սոյն ընտիր Դասագիրքը կը բովանդակէ նշանաւոր հայ Գրագէտներու եւ Բանաստեղծներու ամենագեղեցիկ արտադրութիւնները, գրական — քննադատական, գիտական, պատմական, բառագիտական և այլ բազմապիսի հմտալից ծանօթութիւններով։

Զուտ Տոհմային Գրականութեան Թանգարան մ՚ըլլալով սոյն դասագիրքն, այնպիսի ծրագրի մը հետեւողութեամբ շինուած է՝ որ մի և նոյն ատեն պատշաճի նաեւ Հայերէնէ Ֆրանսերէն թարգմանութիւններ ընելու։

Այս նպատակաւ փորձառու Հեղինակը դրած է բառերու և ասացուածներու մեծագոյն մասին Ֆրանսերէններն ալ ի դիւրութիւն աշակերտաց։

ՌԱՅՍ Ի ԱՅՍՏԻ Ոճի Յաւելուած մը Տաղաչափական Օրինաց վրայ՝ ուր Ուսուցիչ-Հեղինակը, պարզ, կուռ ու համառօտ կերպիւ կ՚աւանդէ Ոտանաւոր շինելու արուեստը բազմաթիւ օրինակներով։

Հեղինակը կէտ նպատակի ունեցած է բոլորովին զանց ընել անոր մէջէն Թարգմանածոյ կտորներն, եւ աւելի կարեւոր տեղ մը տուած անտիպ գրութիւններու։

Գիրքը կը բաղկանայ 200է աւելի մեծադիր էջերէ, չքեղ Թղթի վրայ տպագրուած։ Գինն է 6 Դհկ. և կը գտնուի բոլոր գրավաճառաց քով։ — Միծաքանակ գնողներու կարեւոր զեղչ։

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ Կ. Պոլիս, Սուլթան Համամ, Սատրգիյէ խան, 12.
Պաղտասլեան Գրատունը։

ԹՕՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Ընդմէջ Հըլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Ալպանօ	1069	Տիտօ	4311	Հիտալկօ	1531	Մարթէլլօ	3709	Սաֆօ	1119
Ալէփփօ	3607	Տօմինօ	938	Հինտու	3720	Միքատօ	3557	Տիրիօ	1735
Անճէլօ	1541	Տուրօ	2383	Հորաթիօ	1600	Միլօ	1057	Սիլվիօ	119
Արիոսթօ	2277	Տրակօ	1713	Հումպէր	595	Մոնթէպէլլօ		Սցէրօ	1203
Պասանօ	1822	Տինամօ	504	Իտալօ	2354	Մուրիլլօ	3419	Թասսօ	1323
Պորոտինօ	1264	Էպրօ	3464	Իտահօ	5540	Նէքօ	1933	Թ. Ուիլսըն	1546
Պըֆֆալօ	4481	Էլտօրատօ	1520	Ժիւնօ	1080	Օսիս	4100	Թօքիօ	3327
Գէյրօ	1371	Էսքօ	1841	Քլէօ	1053	Օնթարիօ	4036	Թոլէտօ	1470
Գալիբրօ	1837	Ֆիտօ	954	Քոլբինօ	2307	Օրլանտօ	1585	Ուրպինօ	242
Գարլօ	1244	Ֆինլանտ	1828	Քովնօ	1700	Բալէրմօ	1637	Վասքօ	1914
Գաղօ	1094	Ֆլամինկօ	349	Լէօ	1053	Բօլօ	510	Վօլօ	1282
Չիքակօ	2729	Ֆրանչիսքօ	4582	Լէբանթօ	2272	Ռիալթօ	3329	Վելինկթըն	239
Սօսէթօ	1331	Կալիլէօ	3060	Լիվօռնօ	1643	Ռինալտօ	1553	Եէլա	1350
Գօլօրատօ	4235	Կիկանօ	1143	Լօրէնցօ	3191	Ռոլլօ	1613	Զէպրա	1200
Գօնկօ	2905	Կօզօ	1011	Մալմօ	724	Ռօմէօ	1789	Ֆարօ	
Գօրսօ	895	Կրանօ	1695	Մարէնկօ	1273	[illegible]	136	[illegible]	

Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս հասած են.
Ուրպինօ շոգենաւը, նաւապետ Քրօֆթ։
Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս կը սպասուին.
Միֆասօ շոգենաւը, նաւապետ Ճիք, հոկտ. 1ին։
Դիմել Գործակալներուն՝ Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆՏ ՔՕ
Թիւ 22-24, Քիւչիւք Միլլէթ խան, Ղալաթիա 10 50—19

ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
ՌՈՒՄԷԼԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ՊԱՐՏԱԹՈՒՂԹԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ազդ.—Երկաթուղիի պարտաթուղթերուն վիճակահանութեան 226րդ Թիրաժը պիտի կատարուի 1907 սեպտ. 18 հոկտ. 1ին Հանր. Պարտքի Վարչութեան կեդրոնատեղին, ի ներկայութեան ելմտական, հանրօգուտ Շինութեանց և Օսմ. Կայս. Պանքայի պատուիրակներուն։ 5—4
Կ. Պոլիս 7/20 սեպտ. 1907

ԱՄԷՐ ԲԻՔՈՆ

Société Producteur du France, Péra
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԵԱՆՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ, ԲԵՐԱ
Ամենաբարձր գնահատումներու արժանացած զանազան ցուցահանդէսներու մէջ։

G. PICON
AMER PICON

ԱՄԷՐ ԲԻՔՈՆԸ, ամենէն շատ քինքինա պարունակող սա կազդուրիչ ըմպելին, պատրաստուած է ալժերիական հողի յատուկ տունկերով։ Իր կազդուրիչ ու հակատենդային յատկութիւններուն համար է որ կը յանձնարարուի անոր գործածութիւնը։ Առտուն մէկ օթի փարանց կամ ճաշէն առաջ առնուած ատեն՝ բարեբար ազդեցութիւն մը կ՚ունենայ։ Այդ ըմպելիին շնորհիւ՝ մարդուս սպառած ուժերը կը վերանորոգուին եւ տենդէ զերծ կը մնայ։

Ծանօթ. — Անխիղճ մարդիկ մեր վաճառանիշը կեղծած ըլլալնուն, Ամէր Բիքոն ստացող մեր բոլոր յաճախորդներուն խորհուրդ կու տանք առաջնակարգ տուներու միայն դիմել, որպէս զի կեղծերը չառնեն. պէտք է պահանջեն որ շիշերը Իւնիօն տէ Ֆապրիքան գրոշմը կրեն։

Միակ Ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ մէջ Պ. Լ. ԲԱՐՄԱ։
Պ. Պ.
Բ Պոնմի Ղալաթիա
Ա. Ռէքքիա »
Էքօնոմիք Գօօբէռաթիվ Ղալ., Բերա եւ Գատըգիւղ
Ռօզարիօ Սիւասէ Ղալաթիա
Բարաթօրիւլօ եւ Մէլէթիատիս »
Ժ Սթավրօբուլօ »
Սթավրօբուլօ Եղբարք
Քօթօքեր Եղբարք
Վէնսան Գասպարեան (գովցնել) Կ. Պոլիս
Մէհմէտ Քեամիլ
Տ Մէգիքեր որդի եւ Ընկ
Մ Մէգիքեր
Թ. Լէնօ
Պ. Նէֆէրեան
Ժ Վոնթիզիանօս եւ Ընկ.
Էմիլ Լաննըրիոյ Բերա
Տէմէթրաքօբուլօ եղբ. եւ Ընկ.
Թ. Սարրէնեան Բերա. Կ. Պոլիս, Ղալաթիա
Պօն Մարշէ Բերա
եւլն. եւլն. եւլն. 50—38

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ —163—

ՏԱՆԻԷԼ ԼԸՍԻՒԷՕՐ

ԿՆՈՋ ՄԸ ԿԵԱՆՔԸ

ՉՈՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՄԵՂՍԱԿԻՑԸ

Է.

Պ. ԼՈՒԲԷՆԻ ԽՂՃԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

—Տիկին, ըսաւ Պ. Լուբէնը մեղմօրէն, ես կուգամ...

—Զաւկիս հանդիպեցա՞ք միթէ։ Կայտառ մանչ մըն է։ Թոթօ... Թոթօ Բէրքովէն կը կոչուի, որովհետեւ աղջկնութեանս անունը Բէրքովէն էր։

—Տիկի՛ն, այդ ամէնը շատ շահագրգռական է։ Բայց օրիորդ Բօրնէ...

—Աստուած իմ, իրաւունք ունիք։ Բոլորովին մոռցեր էի։ Իրաւցնէ մանչուկիս վրայ կը դառնայ եղեր խնդիրը։

—Բօրնէ օրիորդներուն երէցը օրհասական վիճակի մէջ կը գտնուի։

—Ի՞նչ կ՚ըսէք։ Օրիորդ Ճուլիա՞ն։

—Այո՛, նոյն ինքն։

—Արդէն աղէկ վիճակ մը չունէր, և ասկէ երթալնէն յետոյ աւելի վատթարացած ըլլալու է վիճակը։

—Օրիորդ Ֆանի ինծի գրկած է իր յարկաբաժնին բանալին, կարգ մը ընտանեկան թուղթեր առնելու համար։ Աւասիկ իր բանալին ու նամակը։ Քանի որ չէք ճանչնար զիս, կրնամ ուրիշ երաշխաւորութիւններ ընծայել ձեզի... այցաքարտս և նոտարական նամակագլուխով թուղթերս... Մնաց որ՝ եթէ կ՚ուզէք՝ կրնաք ինծի ընկերանալ...

Տիկին Կրաւլ, հպարտացած, քաղաքավարական շարժում մը ըրաւ։

—Ո՛չ։ Տանտիրոջ իմաց պիտի տամ։

—Ինչպէս որ կ՚ուզէք։ Միայն թէ շուտ ըրէք։ Պաշտօնս շուտ պէտք է գլուխ հանեմ։

—Դուք կրնաք պաշտօննիդ ի գործ դնել այն միջոցին որ ես վեր պիտի ելլեմ՝ իմաց տալու համար։

— Բայց իր Թոյլտուութեան հարկ չկա՞յ միթէ։

—Ատ չէ որ պիտի խնդրեմ անկէ։ Բանալին քովերնիդ է։ Գացէք փնտռեցէք Թուղթերը։ Ո՛հ, վստահութիւն ունիմ ձեր վրայ... Մնաց որ՝ գողնալու բան չկայ...,

—Շնորհակալ եմ, ըսաւ նոտարը ծիծաղելով։ Բայց ինչո՞ւ համար տանտիրոջ իմաց կուտաք։ Այդ օրիորդները պարտք ունի՞ն միթէ։ Զարմանալի պիտի Թուէր ինծի՝ եթէ այդպէս ըլլար։

—Ես ալ ձեզի պէս պիտի զարմանայի, յայտարարեց Տիկին Կրաւլ։

Առանց ուրիշ բացատրութիւն տալու՝ դռնապանուհին սկսաւ սանդուխէն բարձրանալ։ Պ. Լուբէնը պղինձէ կոճակ ունեցող դուռը բացաւ, որուն առջեւ օրին մէկը մագնիսացած էր Սոլանժ։ Մթին յարկաբաժինը մգլոտած հոտ մը ունէր։ Նոտարին ոտքը կառչեցաւ շրջանակի մը մէջ։ Էթիէն վերջին պահուն ցաւով հրաժարած էր անկէ, մօրաքոյրներուն սա դիտողութեան վրայ թէ այդ առարկան դիւրաւ չպիտի տեղափոխուէր։ Պատուհան մը բացուելուն և փեղկը վեր առնուելուն պէս՝ լոյսը ներս Թափանցեց։ Ամէն ինչ իր տեղն էր, բաց ի Էթիէնի շրջանակէն, որ գետին նետուած էր։ Ողորմելի կարասիներուն աղքատութիւնը կը պարզուէր գորշ կտաւներու տակ։ Որքա՜ն հոգածութեան առարկայ դարձած էին այդ հնամաշ կարասիները։ Ու տիրուհիները որքա՜ն կը վախնային անոնց հինցած ըլլալը տեսնելով, քանի որ չպիտի կրնային անոնց տեղը դնել՝ երբ անգործածելի դառնային անոնք։

Նոտարը հին գրասեղանի մը առջեւ նստաւ, որուն վրայ գտնուած կաշին աբեթի պէս մաշած էր։ Բացաւ այն գզրոցը՝ զոր մանրազնին կերպով նկարագրած էին։ Բայց զգացած ապշութենէն, գործը ընդհատեց, երբ թեթեւ աղմուկ մը լսելով ետին դարձաւ ու տեսաւ որ փոքրահասակ ծերունի մը կեցած էր, թաւշապատ գդակ մը դրած։ Մեղրամոմի գոյնով դէմք մը ունէր և իր սուր ու յստակ աչքերով զինքը կը դիտէր անյագօրէն։

—Պարոն տը Միրըվէ՞րն էք, հարցուց Պ. Լուբէնը, ոտքի ելլելով։

—Նոյն ինքն, պարոն։

—Ի՞նչ բանի կը պարտիմ այդ պատիւը... Լսած եմ թէ համբաւաւոր հաւաքածոներ ունիք, բայց միեւնոյն ատեն լսած եմ որ նոր յարաբերութիւններ մշակելէ կը խորշիք։

—Հին յարաբերութիւններն ալ, քանի մը հազուագիւտ բացառութիւններէ զատ։

—Իրենց ըսածին նայելով՝ այս յարկաբաժնին վարձակալները բնաւ ձեզ չէին տեսած իրենց բնակարանին մէջ։

—Երեսուն տարիէ ի վեր ոտքս հոս դրած չունիմ, ըսաւ արտակարգ ծերունին, աչքը չորս դին պարտցնելով։

—Ես աւելի առանձնաշնորհեալ եմ եղեր, հոս հանդիպելուս համար ձեզի, դիտել տուաւ նոտարը քաղաքավարօրէն։

—Պարոն, ես պէտք է գոհ ըլլամ ձեր ներկայութենէն։ Ձեզի հետ տեսակցութեանս մէջ կենսական շահ մը կայ։

Պ. Լուբէնը յօնքերը վեր առաւ, յետոյ աթոռին մէջ գամուեցաւ, տեսնելով որ Պ. տը Միրըվէր կը նստէր՝ երկարատեւ խօսակցութիւն մը ընելու համար։

—Դո՞ւք էք Բօրնէ օրիորդներուն նոտարը։

—Նաեւ բարեկամը, պարոն։ Խոնարհ ծառան ալ։ Երկու քոյրերէն մէկը ամենամեծ հիացում կ՚ազդէ ինծի՝ զոր երբեք զգացած ըլլամ ուրիշի մը նկատմամբ։

—Կրտսեր քրոջ նկատմամբ անշուշտ։

—Այո՛, պարոն, Օր. Ֆանիի մասին։

—Թա՞րմ է տակաւին... Ծերացած կը կարծէի...

— Ո՛հ, պարոն, կը սխալիք։ Օր. Ֆանի Բօրնէի սիրահարը չեմ։ Սրբապղծութիւն պիտի ըլլար։ Պարոն, սուրբ մըն է ան... Եօթանասուն երկու տարեկան է։

—Սրբութիւնը պարտաւորիչ կը դառնայ այդ տարիքին մէջ, դիտել տուաւ Պ. տը Միրըվէր։

—Պարոն, այդ կնոջ պէս ուրիշ էակ մը չկայ, յարեց նոտարը խանդավառ շեշտով մը։

—Կիներու բարութեան կը հաւատա՞ք, հարցուց Պ. տը Միրըվէր սկեպտիկ շեշտով մը։

— Կը հաւատա՞մ մի... Բայց մենէ հարիւր անգամ աւելի կ՚արժեն։ Պարոն, չորս աղջիկ ունիմ։ Օր. Ֆանի կրթած է զանոնք։ Յուսամ թէ անոր պէս պիտի ըլլան։

—Չո՞րս աղջիկ մի, մրմնջեց Պ. տը Միրըվէր։ Ու խորհիլ թէ իմ գլխուս ալ պիտի գար այդ փորձանքը՝ եթէ ամուսնացած ըլլայի։

—Պիտի մաղթէի որ այնպէս ըլլար, ըսաւ նոտարը, իր հեռաթափ ու կլոր գանկին տանելով թաշկինակը։

—Պարոն, ձգենք ձեր օրիորդ աղջիկները, որոնք անշուշտ յանկուցիչ ըլլալու են։ Նախ հաճեցէք ըսել թէ ո՛ւր կը գտնուին գետնայարկի վարձակալները։

— Իրենց հասցէն չե՞ն ձգած միթէ։

— Ո՛չ, քանի որ ձեզի կը հարցնեմ։

— Այդ պարագային՝ իրաւունք չունիմ հարցնելու։

— Ո՛ն, պարոն Լուբէնը, խորամանկութեան պէտք չկայ մեր միջեւ։ Թէեւ բնաւորութեամբ դէգ, սակայն գէշ մարդ չեմ։ Գիտէ՞ք ինչո՛ւ համար Բօրնէ օրիորդները ժամ առաջ կ՚ուզեմ տեսնել։ Պարզապէս իրենց որդեգրած տղուն բարւոյն համար։ Կարծեմ թէ Թիէննօ կը կոչուի։

(Շարունակելի)

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ